

Algemeen Ambtsbericht Burundi

november 2006

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

070-3484494

23 november 2006

	Inhoudsopgave	Pagina
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Land en volk	5
2.1.1	<i>Ligging en klimaat</i>	5
2.1.2	<i>Bestuurlijke indeling</i>	5
2.1.3	<i>Bevolking</i>	5
2.1.4	<i>Taal</i>	6
2.1.5	<i>Godsdienst</i>	6
2.1.6	<i>Munteenheid</i>	6
2.2	Staatsinrichting	7
2.2.1	<i>Uitvoerende macht</i>	7
2.2.2	<i>Wetgevende macht</i>	8
2.2.3	<i>Rechterlijke macht</i>	8
2.3	Geschiedenis	9
2.3.1	<i>Periode 1993-1998</i>	9
2.3.2	<i>Arusha-vredesakkoord 2000</i>	10
2.3.3	<i>Overgangsregering 2001-2005</i>	10
2.3.4	<i>Verkiezingen 2005</i>	11
2.4	Politieke ontwikkelingen	11
2.4.1	<i>Vredesonderhandelingen met de FNL</i>	12
2.4.2	<i>Vermeende coup poging</i>	14
2.5	Veiligheidssituatie	15
2.5.1	<i>ONUB / BINUB</i>	16
2.5.2	<i>Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie</i>	18
2.6	Regionale context	19
2.6.1	<i>DRCongo</i>	19
2.6.2	<i>Rwanda</i>	20
2.6.3	<i>Tanzania</i>	21
2.6.4	<i>Zuid-Afrika</i>	22
2.6.5	<i>Grote Meren-gebied</i>	22
2.7	Sociaal-economische situatie	23
3	Mensenrechten	26
3.1	Internationale verdragen en protocollen	26
3.2	Toezicht	27
3.3	Naleving en schendingen	29
3.3.1	<i>Vrijheid van meningsuiting</i>	29
3.3.2	<i>Vrijheid van vereniging en vergadering</i>	30
3.3.3	<i>Vrijheid van godsdienst</i>	30
3.3.4	<i>Bewegingsvrijheid</i>	31
3.3.5	<i>Rechtsgang</i>	33
3.3.6	<i>Arrestaties en detenties</i>	37

3.3.7	<i>Mishandeling en foltering</i>	39
3.3.8	<i>Verdwijningen</i>	39
3.3.9	<i>Moorden en buitengerechtelijke executies</i>	40
3.3.10	<i>Doodstraf</i>	40
3.4	Specifieke groepen	41
3.4.1	<i>Vrouwen</i>	41
3.4.2	<i>Homoseksuelen</i>	44
3.4.3	<i>Minderjarigen</i>	44
3.4.4	<i>Dienstplichtigen</i>	46
3.4.5	<i>Etnische groepen</i>	47
3.4.6	<i>(Vermeende) tegenstanders van de regering</i>	48
4	Migratie	49
4.1	Migratiestromen	49
4.2	Opvang van minderjarigen	50
4.2.1	<i>Alleenstaande minderjarigen</i>	50
4.3	Activiteiten van internationale organisaties	51
4.4	Beleid andere Europese landen	52
4.4.1	<i>België</i>	52
4.4.2	<i>Denemarken</i>	52
4.4.3	<i>Verenigd Koninkrijk</i>	52
5	Samenvatting	53
6	Bijlagen	55
6.1	Overzicht politieke partijen en (voormalige) rebellengroeperingen	55
6.1.1	<i>Korte beschrijving van de pro Hutu-partijen</i>	56
6.1.2	<i>Korte beschrijving van de pro Tutsi-partijen</i>	57
6.2	Literatuurlijst	59
6.2.1	<i>Naslagwerken en rapporten</i>	59
6.2.2	<i>Websites</i>	60
6.3	Lijst van afkortingen	61
6.4	Kaart van Burundi	63

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Burundi beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dat land en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Burundese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Burundi (laatstelijk 31 maart 2006). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van maart tot november 2006.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, (niet-)gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordigingen in de regio aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Burundi. Ook is een korte passage over de geografie, de bevolking en de staatsinrichting van Burundi opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Burundi geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Burundi partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Tenslotte wordt de positie van specifieke groepen, waaronder minderjarigen, belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal EU-landen inzake asielzoekers uit Burundi en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van de UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

2 Landeninformatie

2.1 Land en volk

2.1.1 *Ligging en klimaat*

De Republiek Burundi ligt in de Grote Meren-regio in Centraal-Afrika, grenzend aan Rwanda in het noorden, de Democratische Republiek Congo (DRC) in het westen en Tanzania in het zuidoosten. Het grootste gedeelte van Burundi is heuvelachtig. Het land heeft een tropisch klimaat. De gemiddelde jaartemperatuur is 20°C. De droogste maanden zijn juni, juli, augustus, december en januari. Het regenseizoen valt in de periode februari tot mei en september tot november.¹

2.1.2 *Bestuurlijke indeling*

Het land is onderverdeeld in 17 provincies: Bubanza, Bujumbura Mairie, Bujumbura Rurale, Bururi, Cankuzo, Cibitoke, Gitega, Karuzi, Kayanza, Kirundo, Makamba, Muramvya, Muyinga, Mwaro, Ngozi, Rutana en Ruyigi. De provincies zijn weer onderverdeeld in districten, die op hun beurt onderverdeeld zijn in gemeenten (*communes*), zones, sectoren (*secteurs*), heuvels (*collines / sous-collines*) en cellen (*cellules*) van een beperkt aantal huishoudens. Deze verfijnde indeling is een vorm van sociale structuur die reeds zeer lang in Burundi bestaat.²

2.1.3 *Bevolking*

Burundi is één van de dichtstbevolkte landen van Afrika (277 personen per km²). Het land met een oppervlakte van 27.830 km² telt ongeveer 8 miljoen inwoners, waarvan circa 500.000 woonachtig in de hoofdstad Bujumbura. De bevolking bestaat voor 85% uit Hutu, 14 % uit Tutsi en 1% uit Twa (Pygmeeën). 94% van de bevolking is werkzaam in de landbouw, 2% in de industrie en 4% in dienstverlenende beroepen.³

¹ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

² CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

³ EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 3 (20 september 2006), EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

2.1.4 **Taal**

De officiële talen van Burundi zijn Kirundi (Rundi) en Frans. Met name het beter opgeleide deel van de bevolking in Burundi spreekt Frans, maar het is zeer onwaarschijnlijk dat personen van Burundese nationaliteit geen Kirundi kunnen spreken.

Op de lagere school wordt les gegeven in het Kirundi en krijgen de kinderen vanaf de vijfde klas een paar uur per week les in de Franse taal. Op de middelbare school wordt les gegeven in het Frans en wordt een paar uur per week Kirundi onderwezen. Op de universiteit wordt in het Frans gedoceerd. Behalve in Burundi wordt Kirundi ook gesproken in vluchtelingenkampen in de DRC, in Tanzania en Uganda.

In principe is het Kirundi dezelfde taal als het Kinyarwanda dat in Rwanda wordt gesproken.⁴ De verschillen zitten met name in het klanksysteem en de woordenschat. In Burundi wordt ook Swahili gesproken in de regio langs het Tanganyikameer, langs de grens met de DRC en in Bujumbura en omgeving.⁵ Het Swahili wordt vooral in de handel gebruikt. In het grensgebied met Tanzania is steeds meer Swahili in het taalgebruik geslopen. Men kan ervan uitgaan dat Burundezen die Swahili spreken ook het Kirundi machtig zijn. Afhankelijk van de opleiding is het niet altijd zeker of dit ook geldt voor het Frans.

2.1.5 **Godsdienst**

Het merendeel van de bevolking in Burundi is christen (67%: 62% rooms-katholiek en 5% protestant, met name anglicaans). Daarnaast belijdt 23% een inheemse godsdienst en is 10% moslim.⁶

2.1.6 **Munteenheid**

De Burundese munteenheid is de Burundese franc (*franc burundais*, internationale monetaire afkorting BIF).⁷ Eind oktober 2006 was € 1 circa BIF 1.351 en US\$ 1 circa BIF 1.059.⁸

⁴ www.ethnologue.com/show_language.asp?code=run (22 september 2006).

⁵ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

⁶ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

⁷ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

⁸ Bron: www.coinmill.com / the currency converter (31 oktober 2006).

2.2 Staatsinrichting

De staatsinrichting van de Republiek Burundi is gebaseerd op de grondwet van 28 februari 2005, waarin het mandaat en het functioneren van de verschillende staatsorganen zijn opgenomen. De machtsdeling tussen Hutu en Tutsi binnen het overheidsapparaat is grondwettelijk vastgesteld op respectievelijk 60% en 40%. Met de afronding van het verkiezingsproces in 2005 (communes-, parlaments-, presidents- en colline-verkiezingen) kwam een einde aan de overgangperiode die in 2001 was ingegaan.⁹

2.2.1 Uitvoerende macht

Eind augustus 2005 werd Pierre Nkurunziza van de voormalige Hutu-rebellenbeweging *Conseil National pour la Défense de la Démocratie / Forces pour la Défense de la Démocratie (CNDD/FDD)* door het in juli 2005 nieuw gekozen parlement (Nationale Vergadering en Senaat) benoemd tot president van Burundi voor een periode van vijf jaar. In 2010 zal de volgende Burundese president rechtstreeks door de bevolking worden gekozen. De regering draagt een multi-etnisch karakter, zoals in de grondwet is bepaald.¹⁰

Er werden twee vice-presidenten benoemd, één uit beide etnische groeperingen, zoals was voorzien in het Arusha-akkoord van 2000. Eerste vice-president werd Martin Nduwimana van de pro-Tutsi *Union Nationale pour le Progrès (Uprona)*, belast met politieke aangelegenheden.¹¹ Tweede vice-president werd Alice Nzomukunda, evenals de president lid van de CNDD/FDD en belast met economische en sociale kwesties. Op 5 september 2006 trad zij af vanwege politieke meningsverschillen tussen haar en met name CNDD/FDD-voorzitter Hussein Radjabu, die zij verweet zich teveel met regeringszaken te bemoeien. Ook zou zij twijfels hebben over de aantijging door president Nkurunziza van een vermeende coup poging aan het adres van enkele in augustus 2006 gearresteerde

⁹ AP, *Burundians approve constitution detailing Hutu-Tutsi power sharing* (2 maart 2005), Reuters, *Burundi forms new government of Hutus and Tutsis* (31 augustus 2005), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 12 (20 september 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006). Zie ook § 2.3.4 'Verkiezingsproces' (Geschiedenis).

¹⁰ Reuters, *Burundi's ex-rebel head Nkurunziza wins presidency* (19 augustus 2005), EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006). Zie ook § 3.4.1 'Vrouwen / Maatschappelijke positie' (Mensenrechten) en § 6.1 'Overzicht politieke partijen' (Bijlagen).

¹¹ EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 12 (20 september 2006).

vooraanstaande personen. Haar opvolgster werd Marina Barampama, eveneens lid van de CNDD/FDD.¹²

2.2.2 *Wetgevende macht*

De wetgevende macht berust bij de Nationale Vergadering (*Assemblée Nationale*) en de Senaat (*Sénat*). De Nationale Vergadering bestaat sedert de parlamentsverkiezingen in juli 2005 uit 100 leden (59 CNDD/FDD, 25 Frodebu, 10 Uprona en 6 overige).¹³ Voor het eerst in de Burundese geschiedenis is een vrouw, Immaculée Nahayo (lid van de CNDD/FDD), tot voorzitter gekozen.¹⁴ De Senaat bestaat uit 54 leden, van wie 34 indirect gekozen (twee per provincie) en de overigen benoemd (vertegenwoordigers van belangengroeperingen en oud-presidenten). Bij deze verkiezingen behaalde de CNDD/FDD 30 zetels, het *Front pour la Démocratie au Burundi* (Frodebu) 3 zetels en CNDD-Nyangoma 1 zetel. In de huidige grondwet is voorzien in een zetelpercentage van tenminste 30% voor vrouwen in zowel de Nationale Vergadering als de Senaat.¹⁵

2.2.3 *Rechterlijke macht*

De rechtspraak is georganiseerd op vier niveaus:

- *Cour Suprême* (Hooggerechtshof) en het *Cour Constitutionnelle* (Constitutioneel Hof), als hoogste rechtsorganen;
- *Cour d'Appel* (3 rechtbanken), te vergelijken met een gerechtshof;
- *Tribunal de Grande Instance* (17 provinciale rechtbanken), te vergelijken met een arrondissementsrechtbank;
- *Tribunal de Résidence* (123 districts- en gemeentelijke rechtbanken), enigszins te vergelijken met een kantongerecht.

¹² IRIN, *Burundi: Vice president resigns, attacking ruling party chairman* (5 september 2006), Reuters, *Burundi parliament approves second VP despite criticism* (8 september 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 15 en § 19 (25 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 14 en p. 15 (november 2006). Zie ook § 2.4.2 'Vermeende coupoging' (Politieke ontwikkelingen) en § 3.4.1 'Vrouwen / Maatschappelijke positie' (Mensenrechten).

¹³ EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 9 (20 september 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

¹⁴ AP, *Burundi elects first woman as head of the national assembly* (16 augustus 2005).

¹⁵ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006). Zie ook § 2.3.4 'Verkiezingsproces' (Geschiedenis), § 3.4.1 'Vrouwen / Maatschappelijke positie' (Mensenrechten) en § 6.1 'Overzicht politieke partijen' (Bijlagen).

Het openbaar ministerie is onderverdeeld in 17 Parketten (elke provincie één), drie *Parquets Généraux près de la Cour d'Appel* en één *Parquet Général près de la République*.¹⁶

2.3 Geschiedenis

In deze paragraaf wordt een beknopt overzicht gegeven van de recente geschiedenis van Burundi. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de vroegere geschiedenis wordt verwezen naar eerder verschenen ambtsberichten over Burundi (laatstelijk 25 oktober 2005 en 31 maart 2006).

Anders dan de meeste Afrikaanse landen was Burundi ook voor de kolonisatie eind negentiende eeuw (eerst door Duitsland en vervolgens door België) al een staatkundige eenheid, waar doorgaans een Tutsi-minderheid de Hutu-meerderheid domineerde. Hoewel er altijd spanningen tussen beide etnische groeperingen hebben bestaan, waren deze sinds de koloniale periode sterk toegenomen. Uiteindelijk culmineerde dit in de geweldspiraal van oktober 1993, nadat toenmalig Hutu-president Melchior Ndadaye van Frodebu werd vermoord tijdens een staatsgreep door het door Tutsi gedomineerde Burundese leger.

2.3.1 *Periode 1993-1998*

Etnische spanningen en geweld - waaronder massamoorden onder eerst de Tutsi- en vervolgens de Hutu-bevolking - volgden elkaar na oktober 1993 op en ontwikkelden zich in de loop van 1995 tot een toestand van bijna burgeroorlog. Hierop greep majoor Pierre Buyoya, een Tutsi, in juli 1996 de macht.¹⁷ Een deel van de politieke top van Frodebu vluchtte naar het buitenland en vormde de *Conseil National pour la Défense de la Démocratie (CNDD)* met als militaire vleugel de *Forces pour la Défense de la Démocratie (FDD)*.¹⁸

In augustus 1996 vormde Buyoya een multi-etnische regering, waarbij de Tutsi echter de dienst uitmaakten. Op 6 juni 1998 werd een overgangsgrondwet afgekondigd en op 12 juni 1998 trad een nieuwe door

¹⁶ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006). Zie ook § 3.3.5 'Rechtsgang' (Mensenrechten).

¹⁷ Pierre Buyoya was al eerder na een militaire staatsgreep president van Burundi van 1987 tot 1993.

¹⁸ Zie ook § 6.1 'Overzicht politieke partijen' (Bijlagen).

Buyoya benoemde regering aan, waarin Hutu een groter aandeel hadden dan voorheen.

2.3.2 *Arusha-vredesakkoord 2000*

Eind juni 1998 begonnen in Arusha (Tanzania) vredesbesprekingen, waaraan 19 verschillende gematigde partijen en groeperingen (zowel Hutu als Tutsi) deelnamen. Dit mondde op 28 augustus 2000 uit in een vredesakkoord tussen de (door het leger beheerste) regering en de meeste partijen. De CNDD/FDD en de *Forces Nationales pour la Libération (Palipehutu-FNL)*, die niet aan de onderhandelingen hadden deelgenomen, distantieerden zich van het akkoord.¹⁹

2.3.3 *Overgangsregering 2001-2005*

Conform de in Arusha gemaakte afspraken trad op 1 november 2001 een overgangsregering aan, die gedurende de eerste termijn van 18 maanden onder leiding stond van Tutsi-president Pierre Buyoya met als vice-president Domitien Ndayizeye, een Hutu van Frodebu. Op 29 april 2003 werd, zoals in het Arusha-akkoord was bepaald, Ndayizeye president tijdens de tweede termijn van de overgangsperiode. Aanvankelijk was Alphonse Kadege, een Tutsi van de *Union pour le Progrès National (Uprona)*, vice-president. Deze werd echter in november 2004 vervangen door Frédéric Ngenzebuhoro, eveneens een Tutsi van Uprona.²⁰ De ministersposten waren gedurende beide perioden gelijkelijk verdeeld onder Hutu en Tutsi.

Na het aantreden van de overgangsregering en de komst in het najaar van 2001 van de Zuid-Afrikaanse beschermingsmacht *South African Protection Support Detachment (SAPSD)* keerden meer dan 30 prominente Hutu-politici uit ballingschap terug om deel te nemen aan het politieke leven. Sinds de ondertekening van het *Pretoria Protocol on Political Defence and Security Power Sharing in Burundi* (8 oktober 2003), een principe-akkoord tussen de Burundese regering en de CNDD/FDD over de politieke en

¹⁹ De FDD is de gewapende vleugel van de *Conseil National pour la Défense de la Démocratie (CNDD)*. De FNL is een rebelligroepering, die zich heeft afgesplitst van de *Parti pour la Libération des Peuples Hutu (Palipehutu)*. Zie ook § 6.1 'Overzicht politieke partijen' (Bijlagen).

²⁰ Nadat Kadege zich begin november 2004 tegen de nieuwe (post-transitie) grondwet had uitgesproken en daardoor het verkiezingsproces dreigde te ondermijnen, werd hij door president Ndayizeye ontslagen en vervangen door Frédéric Ngenzebuhoro.

militaire machtsdeling, maakten vervolgens ook CNDD/FDD-leden deel uit van de overgangsregering.²¹

De VN-vredesmissie *l'Opération des Nations Unies au Burundi (ONUB)* kreeg het mandaat de Burundese regering te ondersteunen bij de uitvoering van de Arusha-akkoorden, waaronder toezicht op een goed verloop van de gedurende de overgangsperiode te houden verkiezingen.²²

2.3.4 Verkiezingen 2005

In het Arusha-akkoord was bepaald dat de transitieperiode die op 1 november 2001 met de installering van de overgangsregering was ingegaan, op 31 oktober 2004 zou worden voltooid met een referendum over de nieuwe grondwet, lokale verkiezingen en parlaments- en presidentsverkiezingen. Om organisatorische en politieke redenen werd het tijdpad diverse malen verschoven. Uiteindelijk vonden de verkiezingen plaats in de periode juni tot en met september 2005.²³

Grote overwinnaar van de verkiezingen werd de CNDD/FDD. Op 30 augustus 2005 maakte president Nkurunziza zijn kabinet bekend. De meeste ministersposten kwamen in handen van de CNDD/FDD, maar ook Frodebu en Uprona gingen deel uitmaken van de regering. Hoewel Frodebu eind maart 2006 aankondigde om uiteenlopende redenen uit de regering te willen stappen, is het uiteindelijk niet zover gekomen. De partij trok zich terug, maar de Frodebu-ministers bleven in functie.²⁴

2.4 Politieke ontwikkelingen

Op 26 augustus 2005 kwam met de inauguratie van Pierre Nkurunziza als nieuwe president van Burundi een einde aan de overgangsperiode en ging het land een nieuwe fase van zijn geschiedenis in.²⁵ Nkurunziza stelde zich

²¹ Dit principe-akkoord kwam tot stand onder leiding van het *Regional Initiative for Peace in Burundi (RI)*, waarin de meest betrokken landen uit de regio zijn vertegenwoordigd: Uganda als voorzitter, Tanzania als mediator en Zuid-Afrika als facilitator. Zie ook § 2.4.1 'Vredesonderhandelingen met de FNL' (Politieke ontwikkelingen).

²² Zie ook § 2.3.4 'Verkiezingsproces' en § 2.5.1 'ONUB' (Veiligheidssituatie).

²³ EIU, *Burundi: Country Report* (november 2005 en februari 2006). Zie ook § 2.2 'Staatsinrichting'.

²⁴ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 2, § 3 en § 5 t/m § 8 (21 juni 2006).

²⁵ AFP, *Le nouveau gouvernement du Burundi prête serment* (1 september 2005), UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in*

een beleid van eenheid en verzoening en bevordering van terugkeer van duizenden Burundese vluchtelingen uit de omliggende landen ten doel.²⁶ Voorts was hij bereid om de in 2005 gestarte oriënterende besprekingen tussen de overgangsregering en de enige nog actieve rebellengroepering *Forces Nationales pour la Libération (FNL)* een nieuwe impuls te geven, hetgeen op 7 september 2006 leidde tot een staakt-het-vuren overeenkomst tussen beide partijen (tot een algemeen politiek akkoord is het nog niet gekomen).²⁷ Tegenover deze positieve ontwikkelingen stonden de arrestaties in augustus 2006 van enkele prominente politici, onder wie oud-president Domitien Ndayizeye, op beschuldiging van het beramen van een staatsgreep.²⁸

2.4.1 *Vredesonderhandelingen met de FNL*

Ondanks aansporingen door de internationale gemeenschap om aan de onderhandelingstafel zitting te nemen, bleek de FNL na afloop van de overgangperiode in 2005 niet bereid aan het vredesproces deel te nemen.²⁹ Wel werden binnen de FNL tegenstrijdige geluiden afgegeven omtrent de wil tot onderhandelen.³⁰ Wellicht hierdoor, maar mogelijk ook als gevolg

Burundi, § 44 (14 september 2005) en AFP, *Le Conseil de sécurité de l'Onu au Burundi, "un exemple pour la région"* (7 november 2005). Zie ook § 2.2 'Staatsinrichting'.

²⁶ AFP, *Nkurunziza promet "unité et bonne gouvernance" pour sa présidence* (2 augustus 2005), AP, *US welcomes inauguration of Burundian president as 'model for ethnic reconciliation'* (26 augustus 2005), UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 6 en § 17 (21 november 2005) en AP, *EU offers support in Burundi peace efforts* (5 december 2005).

²⁷ AFP, *Burundi: gouvernement et FNL signent un accord en vue d'un cessez-le-feu total* (18 juni 2006), IRIN, *Burundi: Last rebel group signs cease-fire with government* (7 september 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 10 (20 september 2006) en Reuters, *Burundi rebel delegation arrives in Bujumbura* (27 september 2006). Zie ook § 2.4.1

'Vredesonderhandelingen met de FNL', en § 2.5.2 'Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie' (Veiligheidssituatie).

²⁸ AFP, *Tensions politiques au Burundi un an après l'investiture de Nkurunziza* (24 augustus 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 2 (25 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 15 (november 2006). Zie ook § 2.4.2 'Vermeende coup poging' (Politieke ontwikkelingen) en § 3.3.6 'Arrestaties en detenties' (Mensenrechten).

²⁹ AP, *African leaders and UN chief urge aid, support for new leader of war-battered Burundi* (14 september 2005), Reuters, *Burundi rebels attack army after rejecting talks* (14 september 2005), DPA, *Burundi's president vows to deal with Hutu rebels* (1 november 2005), Reuters, *Burundi rebels say will talk peace if prisoners freed* (17 november 2005), Reuters, *Burundi leader says rebels must drop talks conditions* (29 november 2005) en AP, *EU offers support in Burundi peace efforts* (5 december 2005).

³⁰ Reuters, *Burundi rebel splinter group urges peace talks* (22 september 2005), AFP, *Burundi: Agathon Rwaswa suspendu de la présidence des FNL* (10 oktober 2005), HRW, *Burundi: Missteps at a Crucial Moment* (4 november 2005) en UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the*

van verharde acties door het regeringsleger eind 2005/begin 2006 gaf de rebellengroepering medio maart 2006 aan alsnog te willen onderhandelen over beëindiging van de vijandelijkheden in aanloop naar een duurzame vrede.³¹

Na aanvankelijke scepsis van de zijde van de regering vonden in mei 2006, mede op aandrang van het *Regional Initiative for Peace in Burundi (RI)*³², opnieuw besprekingen plaats in Dar es Salaam. Dit resulteerde op 18 juni 2006 in een principeakkoord tussen beide partijen over stopzetting van de vijandelijkheden en afkondiging van een staakt-het-vuren overeenkomst op 7 september 2006. Er is echter nog geen sprake van een algemeen politiek akkoord. Onderhandelingen hierover zijn gaande.³³ Ter implementatie en naleving van de overeenkomst van september 2006 is op 11 oktober 2006 het *Joint Verification and Monitoring Mechanism (JVMM)* opgericht, waarin alle betrokken partijen zijn vertegenwoordigd.³⁴

Gatumba

In vorige ambtsberichten werd reeds melding gemaakt van het bloedbad in het UNHCR-transitiekamp Gatumba op 13 augustus 2004, waarvoor de verantwoordelijkheid door de FNL werd opgeëist.³⁵ Op verzoek van de VN-Veiligheidsraad (VR) vond vervolgens op 16 augustus 2004 een gezamenlijk MONUC³⁶/ONUB-onderzoek plaats naar de toedracht van de gebeurtenis. In het op 25 oktober 2004 verschenen VN-rapport kon op

Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi, § 10 en § 11 (21 november 2005).

³¹ AFP, *Burundi: la rébellion des FLN se dit prêt à négocier avec le pouvoir* (12 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 18 (21 juni 2006).

³² Zie ook § 2.3.3 'Overgangsregering 2001-2005' (Geschiedenis).

³³ AFP, *Burundi: gouvernement et FNL signent un accord en vue d'un cessez-le-feu total* (18 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* § 20, § 22 en § 73 (21 juni 2006), AFP, *Gouvernement burundais et FNL signent un accord de cessez-le-feu* (7 september 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 2, § 4 en § 82 (25 oktober 2006), EIU, *Burundi: Country Report*, p. 12 (november 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

³⁴ IRIN, *Burundi: Joint truce verification mechanism launched* (11 oktober 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 3 en § 5 t/m § 10 (25 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 13 (november 2006) en AFP, *Burundi: l'Assemblée nationale accorde une immunité provisoire aux rebelles* (3 november 2006). Zie ook § 2.5 'Veiligheidssituatie'.

³⁵ Bij de naar verluidt goed voorbereide aanval werden circa 160 Congolese Tutsi-vluchtelingen (Banyamulenge) vermoord (zie voor een meer gedetailleerd overzicht eerder verschenen algemene ambtsberichten over Burundi, laatstelijk 31 maart 2006).

³⁶ MONUC (*Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo*) is de VN-missie in de DRC.

grond van de verkregen informatie en bewijzen geen eenduidige conclusie worden getrokken, waarop het VN-onderzoeksteam bij de Burundese autoriteiten aandrang op een vervolgonderzoek. De overgangsregering startte hiermee in april 2005, maar kon na afloop van de transitieperiode geen uitsluitsel geven. Inmiddels heeft de huidige regering het onderzoek voortgezet, maar is nog niet met resultaten naar buiten gekomen. Zowel de SGVN als ook getroffen en nabestaanden verlangen een spoedig antwoord, zodat recht kan worden gedaan aan het leed dat de slachtoffers is overkomen.³⁷

2.4.2 *Vermeende coupoging*

Op 21 augustus 2006 werd oud-president Domitien Ndayizeye gearresteerd op verdenking van medeplichtigheid aan een staatsgreep. Eerder die maand was al een aantal politici opgepakt om dezelfde reden. Onder hen bevonden zich de voormalig vice-president Alphonse Kadege en een vroegere rebellenleider Alain Mugabarabona, die als ‘het brein achter de coupoging’ wordt beschouwd.³⁸ Er bestaat gereede twijfel over de ware toedracht, mede omdat geen enkel onderdeel van het leger zich achter de ‘couplegers’ heeft geschaard. Critici menen dat de arrestaties onderdeel vormen van een poging van de autoriteiten om tegenstanders door intimidatie het zwijgen op te leggen. Het geheel zou in scène gezet zijn om de oppositie te breken, hetgeen van officiële zijde wordt ontkend.³⁹ De internationale gemeenschap vreest echter dat de arrestaties tot instabiliteit

³⁷ AI, *Burundi: Gatumba massacre, an urgent need for justice* (18 augustus 2005), UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 30 (14 september 2005), EIU, *Burundi: Country Report*, p. 17 (november 2005), The Fletcher Forum of World Affairs, *Does Peace Follow Justice of Vice Versa? Plans for Postconflict Justice in Burundi*, p.148 (Vol.30:1, Winter 2006), Reuters, *Refugees demand answers on Burundi camp massacre* (19 juni 2006) en AI, *Burundi: From Itaba to Gatumba – an imperative need for justice* (18 augustus 2006).

³⁸ IRIN, *Burundi: Suspected coup plotters to be charged, attorney-general says* (8 augustus 2006), AFP, *L'ex-président burundais écroué dans le cadre d'un coup d'Etat* (21 augustus 2006), Reuters, *Jailed rebel says Burundi coup is all lies* (24 augustus 2006), Reuters, *Burundi leader wants guilty coup plotters punished* (27 augustus 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 15 (november 2006).

³⁹ Reuters, *Former Burundi president arrested over coup plot* (21 augustus 2006), Reuters, *Burundi says it has evidence against ex-president* (23 augustus 2006), AFP, *A Bujumbura, 'malaise' et peur sur fond de présumé coup d'Etat* (24 augustus 2006), Reuters, *Burundi asks for UN to recall representative* (30 augustus 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 17, § 50 (25 oktober 2006).

kunnen leiden in een land waar stabiliteit essentieel wordt geacht voor duurzame vrede en veiligheid in een onstuimige regio.⁴⁰

2.5 Veiligheidssituatie

Gedurende de verslagperiode vonden er in Burundi, mede door de aanwezigheid van de VN-vredesmacht ONUB (*l'Opération des Nations Unies au Burundi*), geen oorlogshandelingen plaats. Met uitzondering van de westelijke provincies Bubanza, Bujumbura Mairie, Bujumbura Rurale, Bubanza, Cibitoke en Kayanza, waar de FNL nog een bedreiging vormt, is in de rest van het land de veiligheidssituatie relatief rustig.⁴¹ In vrijwel geheel Burundi is er wel sprake van een hoge criminaliteit, mede als gevolg van soms extreme armoede in combinatie met nog veel in omloop zijnde wapens onder de burgerbevolking. Om aan ongecontroleerd wapenbezit een halt toe te roepen heeft de Burundese regering eind april 2006 een *commission technique de désarmement des civils* ingesteld; burgers moeten legaal in bezit zijnde wapens laten registreren of hun wapens inleveren.⁴² Veel misdrijven blijven echter vanwege de zwakte van de politiemacht en het justitiële systeem nog onbestraft.⁴³

⁴⁰ Reuters, *EU urges caution, fairness in Burundi coup probe* (11 augustus 2006), Reuters, *Burundians tense, confused by alleged coup plot* (22 augustus 2006), AFP, *Kofi Annan préoccupé par les événements au Burundi* (23 augustus 2006), Reuters, *Coup attempt unsustainable in Burundi - UN commander* (23 augustus 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 88 (25 oktober 2006).

⁴¹ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 21 en § 37 (21 juni 2006), IRIN, *Burundi: Rebels attack civilians as ceasefire talks continue* (19 juli 2006), ANP/AFP, *Regering Burundi sluit akkoord met laatste rebellen* (7 september 2006), IRIN, *Burundi: FNL fighters assemble but continue to tax civilians* (20 september 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 10 en p. 16 (20 september 2006), AFP, *Un rebelle d'une faction dissidente des FNL tué par la police au Burundi* (27 september 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 29, § 30 en § 47 (25 oktober 2006).

⁴² IRIN, *Burundi: Civilians must hand over weapons, says president* (18 april 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 14, § 15, § 30 en § 31 (21 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 28 (14 augustus 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 42 en § 87 (25 oktober 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 45 (27 oktober 2006).

⁴³ HRW, *Burundi: Missteps at a Crucial Moment* (4 november 2005) en UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 18, § 19 en § 23 (21 maart 2006). Zie ook § 3.3.5 'Rechtsgang' (Mensenrechten).

2.5.1 **ONUB / BINUB**

Op 1 juni 2004 nam ONUB de taken over van de tot die datum in Burundi aanwezige troepenmacht van de Afrikaanse Unie AMIB (*African Mission in Burundi*). De VN-vredesmacht ondersteunt Burundi bij de uitvoering van de Arusha-akkoorden en helpt de Burundese regering bij de uitvoering van het DDR-programma (*Disarmament, Demobilisation and Reintegration*) en bij de hervorming van een nieuwe geïntegreerde defensie- en politiemacht (*Security Sector Reform, SSR*).⁴⁴

Het mandaat van de ONUB-missie was aanvankelijk afgegeven voor een periode van zes maanden, maar gezien de fragiele politieke situatie in het land werd deze diverse malen verlengd tot 31 december 2006. Wel was met de Burundese regering overeengekomen dat de missie gedurende 2006 in stappen zou worden afgebouwd (zie ook laatste alinea).⁴⁵

Het mandaat van ONUB betreft:

- controle op naleving van de staakt-het-vuren overeenkomsten tussen de bij het vredesproces betrokken partijen;
- bevordering van wederzijds vertrouwen tussen de gewapende eenheden;
- bijdragen aan ontwapening van milities en bewaken van wapenopslagplaatsen;
- begeleiding bij het nationale DDR-programma:
 - ontwapening en demobilisering van een deel van het voormalige regeringsleger FAB (*Forces Armées du Burundi*) en FDD-rebellen;
 - observeren van de inkwartiering van de betreffende eenheden en monitoren van de opslagplaatsen van zware wapens;⁴⁶
- waarnemen en onderscheppen van illegale wapenstromen via het Tanganyikameer;
- bijdragen aan registratie van in omloop zijnde wapens onder de burgerbevolking.⁴⁷

⁴⁴ UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 71 en § 72 (21 november 2005) en UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 56 t/m § 58 (21 maart 2006).

⁴⁵ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 1 en § 3 (21 maart 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 1 en § 57 (21 juni 2006), AFP, *Burundi: l'Onub présente son plan final de désengagement des Casques bleus* (31 augustus 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 77 en § 81 (25 oktober 2006).

⁴⁶ Zie ook § 2.5.2 'Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie'.

⁴⁷ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 31 (21 juni 2006) en UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of*

- creëren van een veilige situatie ten behoeve van humanitaire hulp en faciliteren van vrijwillige terugkeer van vluchtelingen en ontheemden;
- bescherming van de burgerbevolking;
- controle op de implementatie van de staakt-het-vuren overeenkomst van september 2006 tussen de Burundese regering en de FNL.⁴⁸

Voorts is ONUB betrokken bij de assistentie van de Burundese autoriteiten inzake:

- de bewaking van de grenzen, in het bijzonder in de provincies Bujumbura Rural, Bubanza en Cibitoke;
- institutionele hervormingen van leger en politie en begeleiding van het reeds lopende SSR-programma;⁴⁹
- het hervormingsproces van de justitiële sector;
- bevordering en bescherming van de mensenrechten, in samenwerking met de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (*Office of the High Commissioner for Human Rights, OHCHR*).⁵⁰

Van eind juni 2004 tot eind maart 2006 stond de ONUB-missie onder leiding van de Speciaal Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SV-SGVN) Carolyn McAskie.⁵¹ Haar functie wordt tot eind december 2006 waargenomen door plaatsvervangend SV-SGVN Nureldin Satti. Inmiddels is Youssef Mahmoud toegevoegd aan de staf van Satti. Het is de bedoeling dat hij vanaf 1 januari 2007 BINUB, de opvolger van ONUB, gaat leiden (zie ook volgende alinea).⁵²

In overleg met de Burundese autoriteiten heeft de VN-Veiligheidsraad een tijdschema opgesteld voor de gefaseerde afbouw van ONUB, met name de militaire component, in 2006. Eind 2006 moet de gehele vredesmacht zijn vertrokken.⁵³ Gezien de nog fragiele veiligheidssituatie in Burundi acht de

the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi, § 28 (14 augustus 2006).

Zie ook § 2.5 'Veiligheidssituatie'.

⁴⁸ UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 13 (25 oktober 2006).

⁴⁹ Zie ook § 2.5.2 'Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie'.

⁵⁰ UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 35 (14 september 2005) en UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 59 en § 65 (21 november 2005).

⁵¹ IRIN, *Burundi: UN envoy ends tour of duty, outlines nation's challenges* (4 april 2006).

⁵² AFP, *Arrivée au Burundi du n° 2 de l'Onub, pressenti pour remplacer le n° 1* (6 oktober 2006).

⁵³ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 57 en § 58 (21 juni 2006), AFP, *Burundi: l'Onub présente son plan final de désengagement des Casques bleus* (31 augustus 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 17 (november 2006).

SGVN ook na volledige terugtrekking van ONUB een ondersteunende rol van de VN bij het in gang gezette democratiseringsproces vooralsnog noodzakelijk. In dit verband is medio augustus 2006 in nauw overleg met de Burundese regering door de plaatsvervangend SV-SGVN aan de Veiligheidsraad het voorstel gedaan een zogenoemd *Bureau Intégré des Nations Unies au Burundi (BINUB)* in te stellen om Burundi behulpzaam te zijn bij de wederopbouw van het land. Het nog vast te stellen mandaat van BINUB gaat dan met ingang van 1 januari 2007 gelden voor in ieder geval een periode van 12 maanden.⁵⁴

2.5.2 **Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie**

Eind september 2006 waren ruim 21.000 ex-strijders betrokken bij het DDR-programma. Nagenoeg alle ex-rebellen en militairen van het voormalige regeringsleger *Forces Armées du Burundi (FAB)* zijn inmiddels gedemobiliseerd. De demobilisatie en de ontmanteling van de *Gardiens de la Paix* (gewapende burgerwachten, gefinancierd door het leger) en de *Militants Combattants* (de burgermilities van de CNDD/FDD) zijn eveneens zo goed als afgerond.⁵⁵

Medio april 2006 heeft de Burundese regering in Randa in de noordwestelijke provincie Bubanza een demobilisatiekamp (*'Randa Welcome Center'*) opengesteld voor opvang van honderden FNL-strijders, onder wie ook kindsoldaten. Het is de bedoeling dat zij, nu er een wapenstilstand met de rebellengroepering is overeengekomen, gaan deelnemen aan het demobilisatie- en integratieprogramma van de regering, dat wordt gesteund door het *Multi-country Demobilization and Reintegration Program (MDRP)* van de Wereldbank.⁵⁶ Onder toezicht van

⁵⁴ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 1, § 58 t/m § 63, § 73, § 78 en § 79 (21 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (14 augustus 2006), EIU, *Burundi: Country Report*, p. 16 (augustus 2006), AFP, *Burundi: un bureau de l'ONU pour aider à consolider la paix* (25 oktober 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 1, § 80 en § 92 (25 oktober 2006).

⁵⁵ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 26, § 69 en § 70 (21 maart 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 23 (21 juni 2006), IRIN, *Burundi: Officers in demobilisation for the first time, official says* (6 september 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 35 (25 oktober 2006).

⁵⁶ IRIN, *Burundi: Demobilisation camp for FNL rebels opened* (14 april 2006), HRW, *A Long Way from Home: FNL Child Soldiers in Burundi* (16 juni 2006), BBCNews, *Burundi rebels to lay down arms* (10 september 2006), AFP, *Rassemblement de rebelles conformément à un accord de cessez-le-feu* (12 september 2006), Reuters, *Burundi rebels start to assemble after*

ONUB zal met een pre-demobilisatieprogramma worden begonnen, waarbij FNL-strijders zich eerst moeten verzamelen in *assembly areas*.⁵⁷

Het SSR-proces verloopt langzaam, maar gestaag. De wet inzake de omvang en de etnische verdeelsleutel van een nieuw te vormen leger (*Force de Défense Nationale, FDN*) en een nieuwe nationale politiemacht (*Force de Police Nationale, FPN*) van respectievelijk 30.000 en 20.000 man, gelijkelijk verdeeld onder Hutu en Tutsi, is grotendeels in praktijk gebracht.⁵⁸ Er vinden trainingen van eenheden voor een geïntegreerde leger- en politiemacht plaats in diverse over het land verspreide centra.⁵⁹

2.6 Regionale context

De binnenlandse conflicten en tegenstellingen in Burundi beperken zich niet tot het Burundese grondgebied en staan ook niet los van de bredere problematiek in het Grote Meren-gebied. Hieronder worden de voornaamste elementen uit de betrekkingen van Burundi met de buurlanden DR Congo, Rwanda en Tanzania, alsmede Zuid-Afrika belicht.⁶⁰

2.6.1 DR Congo

Hoewel de betrekkingen met de DRC zijn verbeterd, wordt Burundi nog regelmatig geconfronteerd met infiltraties van rebellengroeperingen op

truce (13 september 2006), Reuters, *Burundi rebel delegation arrives in Bujumbura* (27 september 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 23 (27 oktober 2006). Zie ook § 2.4.1

‘Vredesonderhandelingen met de FNL’ (Politieke ontwikkelingen) en § 3.4.3

‘Minderjarigen/Kindsoldaten’ (Mensenrechten).

⁵⁷ UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 5, § 9, § 11, § 12 en § 13 (25 oktober 2006), EIU, *Burundi: Country Report*, p. 13 (november 2006), Reuters, *AU urged to send peace forces to Burundi* (9 november 2006) en AFP, *Les troupes sud-africaines se joignent à la mission de l’UA au Burundi* (21 november 2006).

⁵⁸ UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 36 (25 oktober 2006).

⁵⁹ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 26, § 28 t/m § 32, § 68 en § 71 (21 maart 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 28 en § 29 (21 juni 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 8 (20 september 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 32, § 38 t/m § 41 (25 oktober 2006).

⁶⁰ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 11 t/m § 13 (21 juni 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 15 en p. 16 (20 september 2006).

Burundees grondgebied vanuit het buurland.⁶¹ Ook zoeken nog geregeld Congolese vluchtelingen hun heil in Burundi als gevolg van schermutselingen tussen het Congolese regeringsleger en plaatselijke milities in Oost-Congo.⁶² Ontwikkelingen rondom de verkiezingen in de DRC spelen hierbij eveneens een rol. Er zouden zich nog ongeveer 30.000 Congolese vluchtelingen in kampen in Burundi bevinden.⁶³

2.6.2 **Rwanda**

Hoewel er reeds lang hechte onderlinge banden tussen burgers van Burundi en Rwanda bestaan, worden beide landen nog regelmatig geconfronteerd met grensoverschrijdende veiligheidsproblemen als gevolg van pogingen door Rwandese Hutu-rebellen, verenigd in de *Forces Démocratiques pour la Libération du Rwanda (FDLR)*, om vanuit de DRC via met name de Burundese provincie Cibitoke onrust te stoken aan de zuidwestgrens van Rwanda.⁶⁴

De Rwandese president Paul Kagame wil, mits de huidige Burundese regering geen steun verleent aan vanuit Burundi opererende Rwandese rebellen, de samenwerking met het buurland continueren. Ook de Burundese president Pierre Nkurunziza is voorstander van het onderhouden van een goede verstandhouding met buurland Rwanda. Rwanda volgt de ontwikkelingen in Burundi nauwgezet en kritisch, maar ziet ook op basis

⁶¹ AFP, *Réunion des Grands Lacs pour décider de sanctions contre les rebelles en RDC* (20 april 2006), AFP, *Les Grands Lacs vont demander à l'Onu des sanctions contre les rebelles* (21 april 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 17 (21 juni 2006). Zie ook § 2.6.2 'Rwanda' (Regionale context).

⁶² AFP, *Des Congolais se réfugient au Burundi après des violences en RDC* (4 november 2005), Reuters, *Burundi army says rebels in Congo plan joint attack* (7 november 2005), UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 35 (21 maart 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 15 (20 september 2006).

⁶³ UNHCR, *Congolese refugees quit the Burundian capital and head for a camp* (4 mei 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 34 (21 juni 2006) en IRIN, *Burundi-DRC: Providing healthcare to hard-to-reach urban refugees* (8 september 2006).

⁶⁴ UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 33 (21 november 2005), UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 19 (21 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 13 (21 juni 2006).

van eigen ervaring dat de nieuwe regering momenteel veel leergeld betaalt en juist internationale steun nodig heeft.⁶⁵

Gevoed door sociaal-economische malaise en honger, maar ook vanwege angst voor berechting door *gacaca*-rechtbanken (traditionele dorpsrechtbanken)⁶⁶ zijn gedurende de eerste maanden van 2006 duizenden Rwandezen de grens overgestoken naar Burundi. In de loop van maart 2006 normaliseerde de situatie zich in en om Butare, waar de meeste vluchtelingen vandaan kwamen, omdat de plaatselijke overheid op een effectievere manier met de bevolking over *gacaca* communiceerde. Hierdoor is de uitstroom grotendeels tot staan gebracht en is inmiddels weer een gestage stroom van vrijwillige terugkeer, gefaciliteerd door UNHCR, op gang gekomen.⁶⁷ Andersom verblijven er nauwelijks meer Burundese vluchtelingen in Rwanda.

2.6.3 Tanzania

De al jarenlang voortdurende betrokkenheid van Tanzania bij het vredesproces in Burundi vindt haar oorzaak vooral in de wens het vluchtelingenprobleem op te lossen; Tanzania is sinds decennia de grootste ontvanger van Burundese vluchtelingen. Gezien de relatieve rust in grote delen van Burundi keerden sinds 2002 circa 300.000 van de naar schatting 770.000 vluchtelingen vrijwillig terug naar Burundi (zelfstandig en geholpen door UNHCR).⁶⁸ In september 2006 was een verdraging te constateren in de terugkeer. De vluchtelingen lijken een afwachtende houding aan te nemen ten aanzien van de implementatie van de staakt-het-vuren-overeenkomst tussen de Burundese regering en de FNL, waarbij Tanzania een bemiddelende rol speelt.⁶⁹

⁶⁵ EIU, *Burundi: Country Report*, p. 7 (augustus 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 15 (20 september 2006).

⁶⁶ Medio januari 2005 werd in Rwanda een begin gemaakt met de voorbereidende hoorzittingen door *gacaca*-rechters in meer dan 8.000 *cellules*, die uiteindelijk honderdduizenden verdachten moeten berechten voor hun aandeel in de genocide van 1994 in dat land (zie ook het Algemeen Ambtsbericht Rwanda, d.d. 5 juli 2006).

⁶⁷ Reuters, *No reason for Rwandans to seek Burundi asylum-Rwanda* (10 mei 2006), IRIN, *Burundi-Rwanda: Thousands more asylum seekers repatriated* (13 juni 2006), The New Times, *More Rwandan Refugees Repatriated* (10 juli 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 17 (augustus 2006).

⁶⁸ IRIN, *Burundi: UN agency builds homes for returnees* (26 april 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 45 (21 juni 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 16 (20 september 2006). Zie ook § 4 'Migratie'.

⁶⁹ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 20 (21 juni 2006), Reuters, *Burundi peace talks resume in Tanzania* (15 juli 2006), EIU, *Burundi: Country Report*, p. 7, p. 12 en p. 13 (augustus 2006) en

2.6.4 Zuid-Afrika

Zuid-Afrika ziet vrede in Burundi als essentieel voor een brede vredesregeling in het gebied van de Grote Meren en heeft hard gewerkt om het conflict op te lossen, met inzet van hoge ambtenaren en politici bij de besprekingen van Arusha. Sinds medio 2000 bemiddelt Zuid-Afrika als facilitator van het Regionaal Initiatief bij het vredesproces in Burundi, samen met Tanzania (gastheer), Uganda en Rwanda.⁷⁰ Daarnaast levert het land een aanzienlijke bijdrage aan de vredesmissies in Burundi: eerst aan de Burundi-beschermingsmacht, vervolgens aan de vredesmissie van de Afrikaanse Unie (AMIB) en thans aan de VN-vredesmissie in Burundi (ONUB).⁷¹

2.6.5 Grote Meren-gebied

Onder auspiciën van de Afrikaanse Unie (AU) en de VN vond in Dar es Salaam van 19 tot en met 20 november 2004 de eerste *International Conference on the Great Lakes Region (ICGLR)* plaats met als doel het beëindigen van het geweld, de opbouw van functionele staatsstructuren en herstel van de relaties tussen de landen onderling. Eerbiediging van de territoriale integriteit, het niet dulden van buitenlandse rebellengroepen en herstel van de rechtstaat werden daarbij expliciet genoemd. Concretisering van deze doelstellingen moet uiteindelijk leiden tot een pact voor regionale veiligheid, stabiliteit en ontwikkeling, dat naar verwachting tijdens de vervolgconferentie in Nairobi eind 2006 zal worden aangenomen.⁷²

ANP/AFP, *Regering Burundi sluit akkoord met laatste rebellen* (7 september 2006). Zie ook § 2.4.1 'Vredesonderhandelingen met de FNL' (Politieke ontwikkelingen).

⁷⁰ IRIN, *Burundi: South Africa agrees to facilitate peace talks* (28 april 2006), Reuters, *New Burundi mediator heads for East Africa* (10 mei 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 19 en § 73 (21 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 40 (14 augustus 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 16 (20 september 2006), AFP, *Cessez-le-feu au Burundi: report de la création de l'équipe de vérification* (4 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 7, p. 12 en p. 13 (november 2006).

⁷¹ EIU, *Burundi: Country Profile 2005*, p. 16 (19 september 2005), Reuters, *Burundi peace talks resume in Tanzania* (15 juli 2006) en AFP, *Les troupes sud-africaines se joignent à la mission de l'UA au Burundi* (21 november 2006). Zie ook § 2.5.1 'ONUB' (Veiligheidssituatie).

⁷² AP, *African ministers fleshing out details of a deal to end conflict, misrule, poverty in Africa's Great Lakes region* (17 februari 2005), IRIN, *Great Lakes: Regional Summit postponed* (8 november 2005), UNSC, S/2006/46, *Report of the Secretary-General on the preparations for the International Conference on the Great Lakes Region*, § 1, § 54 en § 57 (25 januari 2006) en IRIN, *Great Lakes: Humanitarian issues key to restoring peace, UN official says* (5 september 2006).

Voorts werd eind oktober 2004 onder auspiciën van de Verenigde Staten een tripartiete overeenkomst getekend tussen aanvankelijk Rwanda, de DRC en Uganda met als doel het verbeteren van de regionale verhoudingen en het oplossen van bestaande (grens)conflicten.⁷³ Binnen het tripartiete overleg is voorzien dat de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie regelmatig bijeen komen. Inmiddels vonden in oktober 2005 in Kampala, alwaar de toetreding van Burundi werd geformaliseerd, en in april en mei 2006 in respectievelijk Bujumbura en Kigali vervolgbesprekingen plaats over diverse onderwerpen. Onder meer werd overeengekomen illegaal bewapende groeperingen, die de vrede en veiligheid in de regio destabiliseren, sancties op te leggen in de vorm van reisrestricties van leiders, geen toegang tot de media, verbod op politieke bijeenkomsten, etc.⁷⁴

2.7 Sociaal-economische situatie

Meer dan twaalf jaar burgeroorlog heeft duidelijke sporen achtergelaten op de levensstandaard en de sociaal-economische situatie in Burundi. Met een BBP van circa US\$ 700 (€ 549) per capita behoort Burundi tot de armere landen van Afrika. Burundi staat op plaats 173 van de 177 op de *Human Development Index (HDI)*, de VN-index voor sociale ontwikkeling.⁷⁵

Circa 68% van de bevolking leeft van minder dan US\$ 1 per dag. De kindersterfte is één van de hoogste ter wereld (114 per 1000). Ongeveer 11,2% van de bevolking is HIV-positief; naar schatting zijn inmiddels meer dan 40.000 personen overleden aan AIDS. De gemiddelde levensverwachting bedraagt ongeveer 51 jaar.⁷⁶ Structureel is 16% van de

⁷³ RNA, *Rwanda, Uganda, DR Congo sign agreement on security mechanism* (26 oktober 2004), AFP, *Washington appelle à résoudre les tensions dans l'est de la RDC* (2 februari 2005), UNSC, S/2005/506, *Eighteenth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*, § 18 (2 augustus 2005).

⁷⁴ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 15 (21 maart 2006), AFP, *Réunion des Grands Lacs pour décider de sanctions contre les rebelles en RDC* (20 april 2006), AFP, *Les Grands Lacs vont à l'Onu des sanctions contre les rebelles* (21 april 2006), IRIN, *Great Lakes: Ministers want illegal armed groups sanctioned* (21 april 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 12, § 13 en §16 (21 juni 2006).

⁷⁵ www.hdr.undp.org/statistics (11 oktober 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

⁷⁶ EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 18 (20 september 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

bevolking afhankelijk van voedselhulp.⁷⁷ Daarbij vormen corruptie en patronage nog steeds een probleem, hoewel de Burundese regering de intentie heeft middels nieuwe anti-corruptie wetgeving hiertegen te willen optreden.⁷⁸

Het grootste deel van de Burundese bevolking (ongeveer 94%) is voor haar bestaan direct of indirect afhankelijk van de landbouw. De voornaamste exportproducten zijn koffie en in mindere mate thee. Weliswaar is de waarde van de export sinds 2003 gestegen, toch is de handelsbalans negatief als gevolg van een toename van de import van olie en productiegoederen, zoals generatoren en machines. Economische activiteit buiten de landbouwsector is nog sterk onderontwikkeld.⁷⁹

Begin 2006 heeft de huidige regering met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank hernieuwde afspraken gemaakt over een vijfjarig programma van economische hervormingen om de macro-economische situatie te verbeteren, de economische groei te bevorderen en de armoede terug te dringen. Daarbij richt zij zich op een groei van gemiddeld 5% tussen 2006 en 2008. Ook stelt de regering zich ten doel de verwachte inflatie van 11% in 2006 terug te brengen tot 8,5% in 2007 en 8% in 2008, onder meer door verlaging van de prijzen van de eerste levensbehoeften.⁸⁰

In het kader van de wederopbouw is op 18 oktober 2005 het zogenoemde *Burundi Partners' Forum*, bestaande uit vertegenwoordigers van de AU, het Regionaal Initiatief, de VN en donorlanden - waaronder Nederland - voor het eerst in Bujumbura bijeengekomen. Hierbij is afgesproken regelmatig te overleggen met de Burundese autoriteiten op welke wijze Burundi moet worden gesteund bij de voortgang van het vredesproces, het maatschappelijk herstel en het behoud van stabiliteit na een lange periode

⁷⁷ Internationale Samenwerking, *Is er werk in Burundi?*, p. 14 (februari 2006).

⁷⁸ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 2 en § 9 (21 juni 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 24 (20 september 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 8 (november 2006). Sinds maart 2005 behoort Burundi tot de ondertekenaars van het Afrikaanse Handvest inzake preventie van en strijd tegen corruptie (www.africa-union.org).

⁷⁹ EIU, *Burundi: Country Report* (augustus 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 25, p. 26 en p. 42 (20 september 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

⁸⁰ Reuters, *Burundi launches study to draw up recovery plan* (31 mei 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 47 t/m § 51 (21 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 3 (14 augustus 2006), Reuters, *IMF praises Burundi on inflation, cautions on wages* (18 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 10 / 11 en p. 19 / 20 (november 2006).

van onrust en geweld.⁸¹ De Burundese regering stelt zich echter enigszins terughoudend op, omdat zij vindt dat het partnerforum nauwelijks iets toevoegt aan het in december 2005 opgerichte Burundese *Comité National de Coördination d'Aide (CNCA)*. Afgezien daarvan is de regering huiverig voor bevoogding van het forum bij het wederopbouwproces.⁸²

⁸¹ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 12 en § 13 (21 maart 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 10 (21 juni 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 27 (25 oktober 2006).

⁸² IRIN, *Burundi: Government rejects UN envoy's proposal on donor forum* (15 februari 2006).

3 Mensenrechten

Ondanks een verbeterde veiligheidssituatie in grote delen van Burundi vonden in de verslagperiode mensenrechtenschendingen plaats, waaronder moord, verkrachting en mishandeling, door zowel leger, politie, inlichtingendienst als rebelligroeperingen. Veelal is de burgerbevolking hiervan het slachtoffer.⁸³ Het overheidsapparaat noch de justitiële sector is in staat om aangifte van de meeste misdrijven te behandelen en te vervolgen als gevolg van jarenlange ondercapaciteit. De regering heeft wel aangekondigd prioriteit te geven aan hervorming van de wetgeving met betrekking tot het respecteren van mensenrechten.⁸⁴

3.1 Internationale verdragen en protocollen

Burundi is partij bij de belangrijkste verdragen op het terrein van de mensenrechten, te weten:

- het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (sinds 1990);
- het Internationaal Verdrag inzake burger- en politieke rechten (sinds 1990), maar niet het daarop betrekking hebbende eerste optionele protocol betreffende het individueel klachtenrecht en het tweede optionele protocol betreffende afschaffing van de doodstraf;
- het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (sinds 1977);
- het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (sinds 1992), evenals het optionele protocol betreffende alle in het verdrag genoemde vormen van discriminatie;
- het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (sinds 1993), als ook het daarop betrekking hebbende optionele protocol;
- het Verdrag inzake de rechten van het kind (sinds 1990), evenals het optionele protocol met betrekking tot kinderen in gewapende conflicten

⁸³ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 21 en § 36 (21 juni 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 47 (25 oktober 2006).

⁸⁴ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 38 (21 juni 2006) en UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 29 (14 augustus 2006).

(sinds 2001), maar niet het optionele protocol met betrekking tot kinderprostitutie en -pornografie.⁸⁵

Burundi voldoet nauwelijks aan de rapportageverplichtingen aan de organen van toezicht. Tot nu toe heeft het land alleen gerapporteerd over:

- het Internationaal Verdrag inzake burger- en politieke rechten (1991, 1993 en 1994);
- het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (1979, 1980, 1987, 1989, 1995, 1996 en 1997);
- het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (2000), en
- het Verdrag over de rechten van het kind (1998).⁸⁶

Verder is Burundi partij bij de Conventie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid met betrekking tot vluchtelingen (sinds 1975), het Afrikaanse Handvest voor de rechten van mensen en volkeren (sinds 1989) en het Afrikaanse Handvest voor de rechten en het welzijn van het kind (sinds 2004).⁸⁷ In 2004 heeft Burundi bovendien het Statuut van het Internationaal Strafhof, dat misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden moet berechten, geratificeerd.⁸⁸

3.2 Toezicht

In Burundi houden zowel overheid als niet-gouvernementele mensenrechtenorganisaties zich bezig met toezicht op de naleving van de mensenrechten.

Mensenrechten zijn in het huidige kabinet ondergebracht bij het ministerie voor Nationale Solidariteit, Mensenrechten en Gender-aangelegenheden. In het Arusha-akkoord werd overeengekomen een nationale mensenrechtencommissie op te richten, maar dit gebeurde tot op heden niet. Wel stelde de overgangsregering in 2001 een mensenrechtencommissie in die met name

⁸⁵ www.unhcr.ch/treaties / www.un.org / www.ohchr.org / www.hri.ca/uninfo/treaties, HRW, *A Long Way from Home: FNL Child Soldiers in Burundi*, p. 11 en p. 12 (16 juni 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 36 (27 oktober 2006).

⁸⁶ www.unhcr.ch/treaties.

⁸⁷ www.africa-union.org/officialdocuments en HRW, *A Long Way from Home: FNL Child Soldiers in Burundi*, p. 14 (16 juni 2006).

⁸⁸ Volkskrant, *Burundi erkent Strafhof* (24 september 2004).

klachten registreert. Alle leden van deze commissie zijn overheidsvertegenwoordigers. Rapporten van deze commissie worden niet gepubliceerd.⁸⁹

Een belangrijke niet-gouvernementele mensenrechtenorganisatie in Burundi is de *Ligue burundaise des droits de l'homme (Ligue Iteka)*, opgericht in 1990. De Ligue is de eerste onafhankelijke organisatie die zich bezighoudt met de mensenrechtensituatie in Burundi. Zij ondervindt, voor zover bekend, geen hinder van de kant van de autoriteiten in de uitoefening van haar werkzaamheden. Ligue Iteka heeft een programma ontwikkeld voor juridische bijstand en heeft een netwerk van mensenrechtenrapporteurs in de provincies. Vanwege de nog onveilige situatie in sommige gebieden van Burundi moeten deze rapporteurs soms omzichtig te werk gaan. Jaarlijks publiceert Ligue Iteka mensenrechtenrapportages en iedere maand informatiebulletins in het Frans en Kirundi.⁹⁰ Voorts onderhoudt Ligue Iteka een website (www.ligue-iteka.bi).

Een tweede belangrijke niet-gouvernementele mensenrechtenorganisatie is de *Association Burundaise pour la Défense des Droits des Prisonniers (ABDP)*, opgericht in 1995. Zij beschikt eveneens over een juridisch bijstandsprogramma en voert met name onderzoeken uit op penitentiair terrein ter bevordering van een meer humanitaire behandeling en juridische bescherming van gevangenen in Burundi. Er zijn geen aanwijzingen dat de ABDP door de autoriteiten gehinderd wordt in de uitoefening van haar werkzaamheden.⁹¹

Andere organisaties zijn de *Association pour la Protection des Droits Humains et des Détenus (APRODH)*, de *Ligue Burundaise pour l'Enfance et la Jeunesse (LIBEJEUN)* en de *Association pour la Défence des sans Défence (ADSD)*. Evenals Ligue Iteka en de ABDP worden deze organisaties, voor zover bekend, van overheidswege niet in hun werkzaamheden belemmerd.⁹²

Sinds 1995 heeft de VN een kantoor van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten in Burundi. Ter ondersteuning van de inspanningen van de Burundese overheid op het gebied van de mensenrechten benoemde de VN-

⁸⁹ UNGA, A/58/448, *Situation of human rights in Burundi*, p. 18 (20 oktober 2003).

⁹⁰ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

⁹¹ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

⁹² US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

Mensenrechtencommissie (*Commission on Human Rights, CHR*)⁹³ in juli 2004 een onafhankelijke expert, Akich Okola.⁹⁴

3.3 Naleving en schendingen

Hoewel in de grondwet diverse fundamentele rechten en vrijheden zijn opgenomen, worden deze door de Burundese autoriteiten niet altijd gerespecteerd.

3.3.1 *Vrijheid van meningsuiting*

Over het algemeen kunnen journalisten in vrijheid hun werk doen, al is er zeker sprake van intimidatie en beperking van toegang tot informatie. Bij wet is geregeld dat krantenartikelen vier dagen voor publicatie voorgelegd moeten worden aan een censuurambtenaar. Als gevolg hiervan passen veel journalisten een zekere zelfcensuur toe.⁹⁵

Radio is in de Burundese context het meest relevante medium. Televisie en kranten bedienen slechts een klein en bevoorrecht deel van de bevolking, voornamelijk in en rondom de hoofdstad Bujumbura.⁹⁶

De autoriteiten beheren de enige regelmatig verschijnende krant (*Le Renouveau*), het enige televisiestation en drie radiostations. Burundi kent daarnaast vijf onafhankelijke radiostations, die zonder controle vooraf kunnen uitzenden. Wel kan het gebeuren dat deze stations achteraf door de autoriteiten een (over het algemeen tijdelijk) verbod tot uitzending wordt opgelegd vanwege bijvoorbeeld overtreding van de mediawetgeving, die het brengen van eenzijdige berichtgeving, belediging en laster van politici en het bekritisieren van de regering verbiedt. Om laatste reden werd de journalist Aloys Kabura eind mei 2006 gearresteerd (eind oktober 2006 is hij vrijgelaten!) en is Alexis Sinduhije, directeur van het onafhankelijke

⁹³ Op 16 maart 2006 is de VN-Mensenrechtencommissie vervangen door de VN-Mensenrechtenraad (*Human Rights Council, HRC*).

⁹⁴ UNSC, S/2004/902, *Second report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 46 (15 november 2004).

⁹⁵ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006), Reuters, *Burundi radio boss hounded into hiding* (29 september 2006), AFP, *Quatre journalistes interrogés par la justice au Burundi* (4 oktober 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 25 en § 26 (25 oktober 2006).

⁹⁶ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 20 (20 september 2006).

radiostation *Radio Publique Africaine*, eind september 2006
zekerheidshalve uitgeweken naar het buitenland.⁹⁷

Ten aanzien van de toegang tot of het hebben van een website op internet worden, voor zover bekend, geen beperkingen opgelegd. Daarbij moet worden opgemerkt, dat de meeste Burundezen niet beschikken over de hiertoe benodigde apparatuur.⁹⁸

3.3.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

De grondwet voorziet in vrijheid van vereniging en vergadering. Oppositionele groeperingen kunnen in het algemeen vrijelijk opereren, maar worden soms in hun werkzaamheden beperkt door intimidatie door de autoriteiten, vooral op provinciaal en lokaal niveau. De vorming van maatschappelijke organisaties, mensenrechtenorganisaties en vakbonden moet door de overheid worden goedgekeurd, hetgeen niet altijd gebeurt. De grondwet staat openbare bijeenkomsten en politieke demonstraties toe; vooraf is hiervoor wel goedkeuring nodig van de autoriteiten.⁹⁹

3.3.3 *Vrijheid van godsdienst*

De grondwet voorziet in vrijheid van godsdienst, die in de praktijk ook veelal door de autoriteiten wordt gerespecteerd. Voor zover bekend heeft discriminatie en/of detentie van personen op basis van geloof gedurende de verslagperiode niet plaatsgehad.¹⁰⁰

Burundi kent geen staatsgodsdienst. 62% van de bevolking behoort tot de katholieke kerk en 5% belijdt het protestantse geloof, met name anglicaans.¹⁰¹ Naar schatting 10% is moslim. De rest van de bevolking (23%) hangt inheemse godsdiensten aan.¹⁰² De laatste jaren is er een

⁹⁷ Reuters, *Press watchdogs slam Burundi for jailing journalist* (20 september 2006), Reuters, *Burundi radio boss hounded into hiding* (29 september 2006), Reuters, *Burundi journalist ends jail sentence for "bar talk"* (31 oktober 2006) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 16 (november 2006).

⁹⁸ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 20 (20 september 2006).

⁹⁹ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁰⁰ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006).

¹⁰¹ US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006). In Burundi zijn vijf anglicaanse bisdommen; elk bisdom telt tenminste 20 kerken.

¹⁰² CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

toenemend aantal kleine, lokale godsdienstige groeperingen die niet verbonden zijn met een van de grote godsdiensten. Sommige beloven hun aanhang miraculeuze genezingen van HIV/AIDS en andere ziekten.¹⁰³ In Burundi zijn verscheidene buitenlandse zendingsgroepen actief, waaronder baptisten, Jehova's getuigen, pinkstergemeente en zevende-dag-adventisten.¹⁰⁴

Religieuze groeperingen dienen een hoofdkwartier in Burundi te hebben en zich in te schrijven bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat de leiders en hun activiteiten in de gaten houdt. Er zijn geen gevallen bekend waarbij inschrijving van een religieuze groepering is geweigerd.¹⁰⁵

Hoewel niet bij wet geregeld kunnen religieuze groeperingen belastingvrijstelling krijgen op geïmporteerde religieuze goederen, bestemd voor de kerk, en op geïmporteerde goederen, bestemd voor sociale ontwikkelingsdoeleinden. Over deze vrijstellingen moet per keer onderhandeld worden met het ministerie van Financiën. Er zijn geen aanwijzingen dat bij het toekennen van de belastingvrijstelling bepaalde groeperingen anders worden behandeld dan andere.¹⁰⁶

3.3.4 *Bewegingsvrijheid*

De grondwet voorziet in bewegingsvrijheid voor alle burgers. Wel vinden geregeld persoonscontroles plaats, waarbij burgers bij het niet kunnen tonen van identiteitspapieren het risico lopen te worden gedetineerd, totdat zij kunnen bewijzen wie zij zijn en waar zij vandaan komen.¹⁰⁷ Gezien de verbeterde veiligheidssituatie in Burundi is sinds medio april 2006 de avondklok, die na een explosie van etnisch geweld sinds 1972 gold, in het hele land opgeheven.¹⁰⁸

¹⁰³ US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006). Zie ook § 3.4.1 'Vrouwen / Seksueel geweld' (Specifieke groepen).

¹⁰⁴ US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006).

¹⁰⁵ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006).

¹⁰⁶ US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006).

¹⁰⁷ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁰⁸ ANP/AFP, *Avondklok Burundi na 34 jaar opgeheven* (14 april 2006), Reuters, *Burundi lifts curfew in sign of peace* (15 april 2006), Reuters, *Burundi clubbers party after curfew ends* (16 mei 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 14 (21 juni 2006).

Identificatie

Hoewel niet wettelijk vastgelegd, wordt iedereen in Burundi vanaf 12-jarige leeftijd geacht zich te kunnen identificeren. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs met een identiteitskaart, die vanaf 18 jaar verplicht is, maar kan ook met een paspoort of een schoolkaart. Ieder schoolgaand kind heeft vanaf de eerste klas van de lagere school gedurende de hele schooltijd een *carte scolaire*, voorzien van een pasfoto. Op identiteitsdocumenten wordt geen melding gemaakt van de etnische achtergrond.¹⁰⁹

Bij het niet kunnen tonen van identiteitspapieren loopt betrokkene het risico gearresteerd te worden. Dit risico is groter voor niet-schoolgaande jongeren, aangezien die vaak niet over papieren beschikken. Volgens de geldende procedure wordt betrokkene in hechtenis genomen en na betaling van een boete na maximaal een etmaal vrijgelaten, meestal nadat een familielid is langsgekomen om de identiteit te bevestigen. De praktijk is echter anders. Wordt men gedetineerd, dan kan onbepaalde tijd verstrijken voor betrokkene aan de autoriteiten wordt voorgeleid. Meestal heeft betrokkene onvoldoende geld bij zich om de boete te voldoen of zich anderszins vrij te kopen en duurt het enige tijd voordat familie of bekenden erachter zijn dat betrokkene zich in hechtenis bevindt. Een week is geen uitzondering. Familie of bekenden kunnen vervolgens de boete betalen en betrokkene vrij krijgen.

Aanvraag identiteitskaart

De aanvraag van een identiteitskaart loopt via het kantoor van de gemeente (*Bureau Communal*), waar de namen van betrokkene en diens ouders bij de burgerlijke stand moeten worden opgegeven. Voorts moet de aanvrager persoonlijk twee pasfoto's afgeven en tegelijk een vingerafdruk plaatsen. Het afhalen van de gereed zijnde identiteitskaart kan gebeuren door een gemachtigde derde. Er wordt daarnaast ook een centrale registratie van identiteitskaarten in Bujumbura bijgehouden. Een identiteitskaart wordt uitgegeven door het kantoor van de Administrateur van de Commune. Bij verlies van een identiteitskaart moet de betrokkene bij de *Chef de Colline* een officiële verklaring van verlies laten opmaken, op vertoon waarvan door de Administrateur van de Commune een duplicaat van de identiteitskaart wordt verstrekt. Er doet zich nog geregeld fraude voor met identiteitskaarten.

De Burundese administratie (burgerlijke stand, kerk- en schooladministraties) functioneert relatief goed. Bij uitgifte van een identiteitskaart door de

¹⁰⁹

Zie ook § 3.4.3 'Minderjarigen' en § 3.4.5 'Etnische groepen / Etnisch gemengde huwelijken' (Mensenrechten).

Administrateur van de Commune wordt een individuele archiefkaart gemaakt waarop een pasfoto en vingerafdrukken van betrokkene staan. De katholieke kerk houdt een uitgebreide administratie bij van alle katholieke Burundezers. Doop-, huwelijks- en overlijdensgegevens van een ieder worden in een kaartstelsel bijgehouden. Ook de anglicaanse kerk, de belangrijkste protestantse kerk, houdt registers over doop, huwelijk en overlijden bij.

Aanvraag paspoort

Bij de aanvraag van een paspoort moet een identiteitskaart, een uittreksel uit het geboorteregister en een *extrait du caissier judiciaire* (verklaring waaruit blijkt dat betrokkene niet in het strafregister voorkomt) worden overgelegd. Paspoorten worden alleen afgegeven in Bujumbura, door de PAFE (*Police de l'Air, des Frontières et de l'Etranger*). Naar verluidt komt het voor dat door middel van fraude en omkoping bij deze instantie een paspoort met fictieve gegevens kan worden verkregen. Burundese ambassades hebben geen bevoegdheid om paspoorten te verstrekken. Zij mogen wel paspoorten verlengen en kunnen *laissez-passeurs* afgeven.

Reizen naar het buitenland

Reizen naar het buitenland wordt door de overheid niet beperkt.¹¹⁰ Er zijn geen directe passagiersvluchten van Burundi naar Europa; de verbinding loopt veelal via Nairobi, Kampala of Kigali. De kans, dat personen ongecontroleerd via het vliegveld van Bujumbura kunnen uitreizen, is gering. Voor de uitreis is een persoonsbewijs (paspoort, identiteitskaart of *laissez-passer*) noodzakelijk. Overheidspersoneel kan geen buitenlandse dienstereizen maken zonder een formele dienststopdracht (*'ordre de mission'*).

3.3.5 Rechtsgang

Hoewel de grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht, is de politieke beïnvloeding groot.¹¹¹ Het rechtssysteem is onderverdeeld in rechtbanken voor civiel- en strafrecht. Het leger heeft zijn eigen militaire rechtspraak. De rechtspraak functioneert tot op zekere hoogte, maar het gebrek aan een goed opgeleide en adequaat gehonoreerde rechterlijke macht staat snelle procedures in de weg, waardoor verdachten lang in voorarrest zitten. In 2005 is wel een nieuwe wet op het strafproces ingevoerd om de snelheid van de procedures te vergroten, maar de werking van deze wet in de praktijk is nog niet zichtbaar.¹¹²

¹¹⁰ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹¹¹ EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 12 (20 september 2006).

¹¹² UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 39 en § 40 (21 november 2005), US Department of State, *Burundi: Country*

Ongeveer 80% van de circa 8.000 gedetineerden in Burundi is momenteel in afwachting van hun proces. Inmiddels is een door de regering benoemde commissie, bestaande uit 21 rechters en advocaten, begonnen met identificatie van politieke gevangenen aan de hand van gerechtelijke dossiers als eerste stap naar mogelijke amnestie voor een groot aantal van hen.¹¹³ Dit had tot gevolg dat de minister van Justitie begin 2006 besloot tot voorlopige vrijlating van politieke gevangenen, verdacht van betrokkenheid bij de moordpartijen in 1993. Verwachte aanwakking van spanningen als gevolg van het van diverse zijden (Hutu, Tutsi, ngo's, etc.) geuite gevoel van onrechtvaardigheid naar de slachtoffers toe, bleef vooralsnog uit.¹¹⁴

Verdachten hebben onder meer het recht op een advocaat voordat een aanklacht is ingediend en tijdens het vooronderzoek, maar in de praktijk gebeurt dit weinig. Voorts wordt de bepaling in het wetboek van strafvordering dat verdachten binnen zeven dagen in staat van beschuldiging moeten worden gesteld en worden voorgeleid, niet altijd gerespecteerd.¹¹⁵ Etnische afkomst van een verdachte heeft, voor zover bekend, geen invloed op de kans op een eerlijk proces. Het wetboek, dat sinds 1 januari 2000 van kracht is, is, behalve in het Frans, ook in het Kirundi gepubliceerd.

Verdachten worden geacht onschuldig te zijn tot hun eventuele veroordeling en hebben het recht in hoger beroep te gaan. Personen die van misdrijven worden beschuldigd welke bestraft kunnen worden met levenslange gevangenisstraf of de doodstraf, worden echter berecht door de strafkamers van de gerechtshoven, zonder de mogelijkheid van hoger beroep. Dit geldt ook voor personen die op grond van hun positie een geprivilegieerde status hebben (*privilège de juridiction*), zoals hoge ambtenaren en rechters. In bijzondere omstandigheden worden personen, die voor de hoogste geprivilegieerde status in aanmerking komen, in eerste en laatste instantie berecht door het Hooggerechtshof.¹¹⁶

Reports on Human Rights Practices (8 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 41 (21 juni 2006).

¹¹³ AP, *Commission begins identifying political prisoners in Burundi* (18 november 2005) en EIU, *Burundi: Country Report*, p. 13 (februari 2006).

¹¹⁴ Reuters, *Burundi frees last batch of political prisoners* (14 maart 2006), UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 9 en § 10 (21 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 4 (21 juni 2006).

¹¹⁵ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹¹⁶ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

Momenteel worden op alle niveaus boven de *Tribunaux de Résidence* de rechtbanken nog gedomineerd door Tutsi en maken Hutu ongeveer 10% van de rechterlijke macht uit. Bij het *Cour Suprême*, het hoogste rechtsorgaan, is dit slechts 5%.¹¹⁷ Gezien de huidige politieke situatie zal naar verwachting op termijn de balans Hutu-Tutsi ook in de hogere rechterlijke functies meer in evenwicht worden gebracht. Met de promotie eind 2005 van een 70-tal Hutu rechters naar de hogere rechtscolleges lijkt hiermee een eerste begin te zijn gemaakt.¹¹⁸ Dit proces zal echter vanwege het huidige gebrek aan opleidingsmogelijkheden veel tijd vergen.

Bij de *Tribunaux de Résidence* is de verdeling Hutu-Tutsi al wel in evenwicht. Deze rechtbanken mogen zich alleen met relatief kleine zaken op het terrein van familierecht en onroerend goed bezig houden. De rechters van deze *Tribunaux* hebben in het algemeen een middelbare schoolopleiding en een opleiding op het ministerie van Justitie van zes maanden gevolgd.

Zoals eerder vermeld, heeft Burundi eind september 2004 het Statuut van het Internationaal Strafhof geratificeerd.¹¹⁹ Het strafhof kan individuele daders van genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden berechten. De bevoegdheden van het hof strekken zich niet uit tot misdrijven die zijn gepleegd vóór de ratificatie. Berechting door nationale rechtbanken heeft volgens het statuut altijd de voorkeur, maar als een land niet in staat of bereid is tot vervolging over te gaan, treedt het hof op. Hoofdaanklager Luis Moreno Ocampo is belast met het conflict in het Grote Meren-gebied en houdt zich thans bezig met onderzoek naar oorlogsmisdaden in Burundi. Het strafhof buigt zich al over oorlogsmisdaden in de DRC en Uganda.

Nog tijdens het interim-presidentschap van Pierre Buyoya werden door het overgangsparlement op 16 april 2003 twee wetsvoorstellen aangenomen, zoals in het Arusha-akkoord was voorzien. Het eerste betrof een genocidewet, die zou moeten voorzien in de oprichting van een internationale juridische onderzoekscommissie voor genocide en oorlogsmisdrijven begaan tussen de datum van onafhankelijkheid (1 juli 1962) en de datum van afkondiging van de wet (nog niet vastgesteld). Het tweede wetsvoorstel betrof de oprichting van een nationale waarheids- en verzoeningscommissie - gemodelleerd naar Zuid-Afrikaans model -, dat

¹¹⁷ Zie ook 2.2. 'Staatsinrichting'.

¹¹⁸ UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 39 (21 november 2005).

¹¹⁹ ANP, *Strafhof moet misdaden Burundi onderzoeken (2)* (29 september 2004). Zie ook § 3.1. 'Internationale verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

werd goedgekeurd door de senaat (medio november 2004) en presidentieel vastgesteld (eind december 2004).¹²⁰ De commissie is nog niet met haar werkzaamheden begonnen.

Ongeveer tegelijk met de aanneming van bovengenoemde wetsvoorstellen werd door de VN een *Assessment Mission on the Establishment of an International Judicial Commission of Inquiry for Burundi* in het leven geroepen, die in maart 2005 haar bevindingen in een rapport uitbracht.¹²¹ Hierin stelt de missie voor om af te zien van de instelling van een internationale onderzoekscommissie, zoals in vorige alinea beschreven, maar in plaats daarvan een tweeledig mechanisme in het leven te roepen, namelijk:

- Een waarheids- en verzoeningscommissie met zowel nationale als internationale leden. Deze commissie zou de gebeurtenissen en de onderliggende oorzaken van het conflict in Burundi moeten bepalen, de misdaden begaan sinds de onafhankelijkheid in 1962 moeten classificeren en verantwoordelijken moeten identificeren;
- Een speciale *chamber* binnen het Burundese justitiële systeem met zowel nationale als internationale rechters en een internationale aanklager. Deze *chamber* zou degenen die verantwoordelijk waren voor de genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden in Burundi, moeten vervolgen.

Eenmaal operationeel, zouden de waarheidscommissie en de speciale rechtbank onder het Burundese rechtssysteem moeten komen te vallen. Drie internationale en twee Burundese vertegenwoordigers zouden vervolgens het mandaat moeten krijgen massamoorden die sinds de onafhankelijkheid in 1962 tot 2000, toen het Arusha-vredesakkoord werd afgesloten, te onderzoeken.¹²²

In juni 2005 werd het voorstel door de VN-Veiligheidsraad goedgekeurd en verwelkomd door de Burundese autoriteiten.¹²³ Om eventuele overlap van

¹²⁰ AFP, *Burundi: La Commission nationale pour la vérité et la réconciliation est instituée* (5 januari 2005).

¹²¹ UNSC, S/2005/158, *Report of the assessment mission on the establishment of an international judicial commission of inquiry for Burundi*, § 1 (11 maart 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹²² IRIN, *Burundi: Government pleased with UN resolution on truth commission* (22 juni 2005), HRW, *World Report 2006*, p. 83 (25 januari 2006) en The Fletcher Forum of World Affairs, *Does Peace Follow Justice of Vice Versa? Plans for Postconflict Justice in Burundi* (Vol.30:1, Winter 2006). Zie ook § 2.3.2 'Arusha-vredesakkoord' (Geschiedenis).

¹²³ AP, *UN mission proposes truth commission and special chamber to try war crimes in Burundi* (16 juni 2005), AP, *Security Council asks Annan to negotiate Burundi truth commission and war crimes chamber* (21 juni 2005), IRIN, *Burundi: Government pleased*

werkzaamheden te voorkomen, wordt tussen betrokken partijen nog onderhandeld over de mogelijke oprichting van een gemengde nationale/internationale waarheids- en verzoeningscommissie en een speciale *chamber*.¹²⁴

3.3.6 Arrestaties en detenties

In Burundi is het probleem van onrechtmatige arrestatie en detentie wel aanwezig, maar moeilijk te kwantificeren. Er leek gedurende de verslagperiode enige verbetering in de situatie te zijn gekomen, maar dit positieve beeld werd vanaf begin augustus 2006 vertroebeld door de arrestatie en naar verluidt ook marteling van diverse prominente politici. Onder hen bevonden zich oud-president Domitien Ndayizeye, een Hutu van Frodebu, en de vroegere vice-president Alphonse Kadege, een Tutsi van Uprona, op beschuldiging van het beramen van een staatsgreep en een moordaanslag op de huidige president.¹²⁵

Vaak worden termijnen van voorarrest overschreden, aanklachten niet altijd ingediend en wordt justitie niet altijd ingelicht over een arrestatie, zoals voorgeschreven in het wetboek van strafvordering.¹²⁶ De politie maakt zich regelmatig schuldig aan arbitraire detenties van verdachte personen, zij het dat een matigende werking uitgaat van regelmatige inspecties door het

with UN resolution on truth commission (22 juni 2005), UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 65 en § 73 (21 november 2005) en The Fletcher Forum of World Affairs, *Does Peace Follow Justice of Vice Versa? Plans for Postconflict Justice in Burundi* (Vol.30:1, Winter 2006).

¹²⁴ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 41 en § 73 (21 maart 2006), IRIN, *Burundi: Opposition questions independence of proposed truth commission and criminal court* (4 april 2006), UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 40 (21 juni 2006), UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 31 (14 augustus 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 58 en § 90 (25 oktober 2006).

¹²⁵ AFP, *Préparation d'un coup au Burundi: HRW exhorte à stopper la torture* (5 augustus 2006), IRIN, *Burundi: Suspected coup plotters to be charged, attorney-general says* (8 augustus 2006), IRIN, *Burundi: Former president's arrest seen as part of pattern of abuse* (25 augustus 2006), EIU, *Burundi: Country Profile*, p. 10, p. 11 en p. 12 (20 september 2006), HRW, *Abuses with impunity at the National Intelligence Service in Burundi* (oktober 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 18, § 47 t/m § 52 (25 oktober 2006) en Reuters, *Burundi court keeps coup suspects behind bars* (31 oktober 2006). Zie ook § 2.3.3 'Overgangsregering 2001-2005' (Geschiedenis) en § 2.4.2 'Vermeende coupoging' (Politieke ontwikkelingen) en § 3.3.7 'Mishandeling en foltering' (Mensenrechten).

¹²⁶ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 21, § 36 en § 39 (21 juni 2006).

Openbaar Ministerie: illegaal gedetineerden, wier vergrijp niet te ernstig is, worden dan op vrije voeten gesteld. In geval van misbruik door de politie kunnen volgens de wet schuldigen individueel worden vervolgd. Op dit gebied spelen media en ngo's ook een rol door gevallen aan de kaak te stellen.¹²⁷

Voor een arrestatie is in principe een arrestatiebevel nodig. Indien de politie zonder dit bevel overgaat tot arrestatie, moet binnen 48 uur een rapport worden gedeponereerd bij de rechtbank. De verdachte moet vervolgens binnen zeven dagen voorgeleid worden. Het voorarrest kan na de eerste 15 dagen telkens met 30 dagen verlengd worden. Bij misdrijven waar een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar op staat, kan het voorarrest tot 12 maanden worden verlengd. Bij een maximumstraf van meer dan vijf jaar kan het voorarrest onbepaald worden verlengd. Soms worden gevangenen in strijd met de wet incommunicado (van de buitenwereld geïsoleerd) gehouden. Het komt ook voor dat de politie verdachten tegen betaling vrijlaat.¹²⁸

Situatie in gevangenissen

Overbevolking en slechte hygiënische omstandigheden blijven een groot probleem vormen in de Burundese gevangenissen. Voorts lopen gevangenen nog steeds de kans mishandeld te worden, zowel door bewakers als door medegevangenen, en is de voedselverstrekking over het algemeen ontoereikend. Voor zover bekend, zijn alleen in de centrale gevangenis in Mpimba (Bujumbura) mannen, vrouwen en ter dood veroordeelden in gescheiden blokken ondergebracht. Minderjarigen bevinden zich temidden van volwassenen. Vrouwen en kinderen lijden fysiek en psychisch het meest onder de overbevolking. Er is veel seksueel misbruik.¹²⁹

In overleg met de gevangenisautoriteiten tracht ONUB verbetering in de situatie te brengen door onder meer het organiseren van cursussen voor bewakingspersoneel over veiligheidsaspecten in gevangenissen, het aanpakken van gezondheidszorgaspecten binnen de centra en het aanleggen van een gecentraliseerde database voor het verkrijgen van een beter inzicht

¹²⁷ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 36 (21 juni 2006).

¹²⁸ US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹²⁹ UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 39 en § 40 (21 november 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006). Zie ook § 3.3.7 'Mishandeling en foltering' (Mensenrechten).

van het aantal gevangenen in de diverse detentiecentra.¹³⁰ Het Internationale Rode Kruis (ICRC) bezoekt gevangenis en heeft daarover sinds 2001 een formele overeenkomst met het ministerie van Binnenlandse Zaken over toegang tot gevangenen.¹³¹

Volgens de lokale mensenrechtenorganisatie Ligue Iteka en de onafhankelijke expert voor de mensenrechten, Akich Okola, blijken in Burundi illegale detentieplaatsen te bestaan.¹³² Gedetailleerde informatie over dergelijke centra is niet bekend.

3.3.7 *Mishandeling en foltering*

De grondwet verbiedt mishandeling en foltering, maar zowel leger, inlichtingendienst als politie maken zich aan handelingen die als zodanig gekwalificeerd kunnen worden, inclusief verkrachting, nog regelmatig schuldig.¹³³

De meeste mishandelingen komen voor vlak na arrestatie door het leger om snel informatie los te krijgen. De politie, die weinig onderzoeksmiddelen heeft, probeert soms door middel van afranselingen of het toedienen van elektrische schokken een bekentenis te forceren. Een extra complicatie bij de bestrijding van dit gedrag is dat de bevolking aan gewelddadig optreden van overheidswege gewend is geraakt.¹³⁴ Na hun invrijheidstelling praten ex-arrestanten vaak niet over wat hen is overkomen, omdat men bang is dat klachten opnieuw tot arrestatie zouden kunnen leiden.

3.3.8 *Verdwijningen*

Voor zover bekend, hebben verdwijningen van gevangenen die zich in de officiële detentiecentra bevinden, tijdens de verslagperiode niet plaatsgehad. Wel maakte *Human Rights Watch* melding van ontvoering en

¹³⁰ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 5 (21 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 37 (21 juni 2006).

¹³¹ US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹³² UN, *Rapport de l'ONUB sur la situation des droits de l'Homme* (september 2005) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 20 (27 oktober 2006).

¹³³ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 36 (21 juni 2006) en HRW, *Abuses with impunity at the National Intelligence Service in Burundi* (oktober 2006).

¹³⁴ US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

verdwijning van burgers door de inlichtingendienst.¹³⁵ Gegevens over spoorloze verdwijning uit illegale centra zijn niet beschikbaar.

3.3.9 *Moorden en buitengerechtelijke executies*

Gedurende de verslagperiode vonden er in Burundi, voor zover bekend, geen politiek getinte moorden plaats. Wel werd gewag gemaakt van arbitraire executies door zowel het leger, de politie als ook de inlichtingendienst, en blijft het toenemend aantal crimineel geïnspireerde misdrijven, waaronder moorden, een punt van zorg.¹³⁶ Ook is er sprake van lynchpartijen tussen burgers onderling, waarbij een politieke of etnische achtergrond veelal geen rol speelt. Mogelijk is deze vorm van geweld te verklaren door de verminderde eerbied voor het leven als gevolg van het feit dat veel Burundezen zo dikwijls met geweld werden geconfronteerd of zelf geweld hebben gebruikt.¹³⁷

3.3.10 *Doodstraf*

Burundi heeft het Internationaal Verdrag inzake burger- en politieke rechten geratificeerd, maar niet het tweede protocol betreffende de afschaffing van de doodstraf.¹³⁸ In de Burundese gevangenissen bevinden zich zo'n 450 à 650 personen die tot de doodstraf zijn veroordeeld. Voor zover bekend, zijn er in de verslagperiode geen minderjarigen ter dood veroordeeld en heeft er geen tenuitvoerlegging van de doodstraf plaatsgehad.

De meeste doodstraffen worden uitgesproken voor misdrijven tegen de interne veiligheid van de staat (massamoord, plundering, deelname aan gewapende bendes, desertie). Het merendeel van de ter dood veroordeelden is zonder veel formaliteiten veroordeeld en zonder de wettelijke procedurele garanties, waaronder het hebben van een advocaat.

¹³⁵ HRW, *Abuses with impunity at the National Intelligence Service in Burundi* (oktober 2006).

¹³⁶ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 36 (21 juni 2006), IRIN, *Burundi: Peace accord may not end human rights violations* (8 september 2006), HRW, *Abuses with impunity at the National Intelligence Service in Burundi* (oktober 2006) en Reuters, *Burundi intelligence involved in killings* (25 oktober 2006).

¹³⁷ UN, *Rapport de l'ONUB sur la situation des droits de l'Homme* (september 2005) en Noordzuid cahier, jrg. 30, nr. 2, pag. 23-38, *Een toekomst voor Burundi en voor Afrika* (oktober 2005). Zie ook § 2.5 'Veiligheidssituatie'.

¹³⁸ www.unhcr.ch/treaties/ / www.un.org/ / www.ohchr.org. Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

Sinds het jaar 2000 is echter een substantiële daling in het aantal doodvonnissen waar te nemen als gevolg van een betere handhaving van de wettelijke regels en het inzetten van advocaten. In Burundi werd, voor zover bekend, in 1997 voor het laatst de doodstraf voltrokken in een civiele rechtszaak en in 2000 in een militaire rechtszaak.

3.4 Specifieke groepen

De grondwet voorziet in gelijke rechten voor alle burgers, ongeacht etniciteit, geslacht, herkomst of mening. In de praktijk worden deze rechten niet altijd door de Burundese overheid gewaarborgd.¹³⁹ Hieronder wordt nader ingegaan op de positie van vrouwen, homoseksuelen, minderjarigen, dienstplichtigen en etnische groepen.

3.4.1 Vrouwen

Sinds 1985 zijn vrouwen, zowel gehuwd als ongehuwd, vanaf hun 21ste jaar wettelijk handelingsbekwaam. Vanaf hun 18e kunnen zij zelfstandig documenten en paspoorten aanvragen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de maatschappelijke positie van vrouwen en op de gevolgen van seksueel geweld.

Maatschappelijke positie

Over het algemeen worden meisjes gediscrimineerd ten opzichte van jongens. Families geven er de voorkeur aan jongens naar school te sturen en de meisjes in het huishouden te laten werken. Circa zes op de tien meisjes en vrouwen (vanaf ongeveer 15 jaar) zijn analfabeet.¹⁴⁰ Weduwen staan buiten de maatschappij; vrouwen kunnen niet erven. Wel is een wetsontwerp over erfrecht voor vrouwen in voorbereiding.¹⁴¹

Een belangrijke ontwikkeling in de positie van vrouwen in het openbare leven was de benoeming in de overgangsregering van drie vrouwelijke ministers. In het nieuwe kabinet waren zeven vrouwen opgenomen, onder wie Alice Nzomukunda als tweede vice-president.¹⁴² Tijdens de politieke

¹³⁹ US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁴⁰ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

¹⁴¹ UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 48 (21 maart 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 52 (21 juni 2006).

¹⁴² IRIN, *Burundi: Male, female vice-presidents sworn in* (30 augustus 2005) en EIU, *Burundi: Country Report* (augustus 2006). Zie ook § 2.2.1 'Uitvoerende macht' (Staatsinrichting).

onrust volgend op de vermeende coupoging nam zij op 5 september 2006 ontslag en werd zij opgevolgd door Marina Barampana.¹⁴³

Als eerste vrouw in de Burundese geschiedenis is Immaculée Nahayo benoemd tot voorzitter van de Nationale Vergadering.¹⁴⁴ Voorts garandeert de nieuwe grondwet een vertegenwoordiging van 30% vrouwen in de Nationale Vergadering en de Senaat.¹⁴⁵ In de ambtenarij zijn op alle niveaus vrouwen werkzaam, behalve op het terrein van de veiligheid (leger, politie, geheime dienst). Het regeringsleger telt slechts enkele vrouwelijke officieren en geen vrouwelijke soldaten. Bij de rebellen zijn geen vrouwen bekend in leidinggevende posities. De plaatselijke handel (markten en winkeltjes) is grotendeels in handen van vrouwen.

Seksueel geweld

In Burundi komt seksueel geweld zonder onderscheid naar etniciteit en leeftijd voor, hoewel er weinig van in de openbaarheid komt. Met name regeringssoldaten, maar ook ongeïdentificeerde gewapende bendes maken zich hieraan schuldig.¹⁴⁶ Ook komt het voor dat jonge meisjes worden verkracht vanwege het geloof dat seks met een maagd bescherming tegen en genezing van HIV/AIDS zou bieden.¹⁴⁷

Het wetboek van strafrecht stelt seksueel geweld strafbaar met een boete van BIF 10.000 (US\$ 9,44 / € 7,40)¹⁴⁸ of een gevangenisstraf van tussen de zes maanden en vijf jaar. Verkrachting van vrouwen kan bestraft worden

¹⁴³ IRIN, *Burundi: Vice president resigns, attacking ruling party chairman* (5 september 2006) en Reuters, *Burundi's second vice president resigns* (5 september 2006). Zie ook § 2.2.1 'Uitvoerende macht' (Staatsinrichting) en § 2.4.2 'Vermeende coupoging' (Politieke ontwikkelingen).

¹⁴⁴ AFP, *Première au Burundi: une femme élue présidente de l'Assemblée nationale* (16 augustus 2005). Zie ook § 2.2.2 'Wetgevende macht' (Staatsinrichting).

¹⁴⁵ UNSC, S/2005/149, *Third report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 61 (8 maart 2005), AP, *Burundi expands senate to 49 seats in order to guarantee 30 percent of senators are women* (3 augustus 2005) en UNSC, S/2006/770, *Report of the Secretary-General on women, peace and security*, § 13 (27 september 2006). Zie ook § 2.2.2 'Wetgevende macht' (Staatsinrichting).

¹⁴⁶ UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 29 t/m § 33 (27 oktober 2006).

¹⁴⁷ Noordzuid cahier, jrg. 30, nr. 2, p. 23-38, *Een toekomst voor Burundi en voor Afrika* (oktober 2005), UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 43 (21 november 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁴⁸ Ter vergelijking: de koopkracht van het merendeel van de Burundese bevolking (68%) is ongeveer US\$ 1 per dag. Zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie'.

met een gevangenisstraf tot twintig jaar. In de praktijk wordt verkrachting echter zelden streng bestraft.¹⁴⁹

Ondanks het feit dat de wet daartoe wel de mogelijkheid biedt, ondernemen vrouwen zelf nauwelijks gerechtelijke acties om hun rechten zeker te stellen. Vaak is het hoegenaamd onmogelijk genoegdoening te krijgen via juridische procedures. In geval van verkrachting is het wettelijk verplicht een medische verklaring te kunnen overleggen, waaraan echter moeilijk is te komen door gebrek aan gezondheidscentra. Genitale verminking van vrouwen vindt, voor zover bekend, in Burundi niet plaats. Als gevolg van zowel sociale druk als onwetendheid komt in de Burundese cultuur aangifte wegens geweld in huiselijke kring vrijwel niet voor. De politie grijpt zelden in.¹⁵⁰

De lage straffen voor verkrachting zijn één reden waarom vrouwen ontmoedigd raken om aangifte te doen. Een andere belangrijke reden zijn de sociale gevolgen van verkrachting voor het slachtoffer. Vrouwen die toegeven verkracht te zijn lopen het risico verstoten te worden door hun gemeenschap en hun familie, afhankelijk van de houding binnen de commune waar betrokkene woont.¹⁵¹

Niet alleen hebben vrouwen die slachtoffer zijn van seksueel geweld te maken met de psychologische en fysieke gevolgen ervan, ook lopen zij een verhoogd risico seksueel overdraagbare ziekten op te lopen. Van de vrouwen die hun verkrachting melden, blijkt gemiddeld 30% hepatitis B te hebben opgelopen, 3% hepatitis C en 0,3% HIV.

In Burundi zijn wel enkele instellingen die zich het lot aantrekken van seksueel misbruikte slachtoffers, zoals *Collectivité des Associations des Femmes* en *MSF-Belgique*, maar er zijn geen speciale opvangtehuizen voor verkrachte vrouwen, van wie de meesten (60%) jonger zijn dan 18 jaar.¹⁵²

¹⁴⁹ Noordzuid cahier, jrg. 30, nr. 2, p. 23-38, *Een toekomst voor Burundi en voor Afrika* (oktober 2005), US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 44 (27 oktober 2006).

¹⁵⁰ UN, *Rapport de l'ONUB sur la situation des droits de l'Homme* (september 2005), US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 44 (27 oktober 2006).

¹⁵¹ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁵² UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 42 (27 oktober 2006).

3.4.2 *Homoseksuelen*

In Burundi heerst een taboe rond seksualiteit in het algemeen en zeker rond homoseksualiteit. Homoseksualiteit is niet erkend als levenswijze; officieel bestaat het niet en is ook niet als zodanig strafbaar. Wel kunnen openbare homoseksuele handelingen worden aangemerkt als ‘immorele daad’. Over mogelijke (strafrechtelijke) gevolgen zijn geen gegevens bekend.¹⁵³

3.4.3 *Minderjarigen*

Volgens het wetboek van Strafrecht is men strafrechtelijk meerderjarig vanaf de leeftijd van 16 jaar (*majorité pénale*). In de praktijk wordt de leeftijd van 16 jaar voor strafrechtelijke meerderjarigheid niet altijd gerespecteerd. Minderjarigen vanaf 13 jaar zouden bij veroordeling slechts de helft van de straf voor volwassenen moeten krijgen opgelegd, maar in de praktijk zijn straffen van 15 tot 20 jaar voor minderjarigen niet ongewoon. In deze paragraaf wordt ingegaan op de risico's op mensenrechtenschendingen voor minderjarigen in Burundi. In hoofdstuk 4 ‘Migratie’ (§ 4.2) wordt nader ingegaan op de zelfstandigheid en opvang van alleenstaande minderjarigen.

Identificatie

Vanaf 12-jarige leeftijd geldt in Burundi een algemene identificatieplicht, die echter niet wettelijk is vastgelegd. Bij het niet kunnen tonen van identiteitspapieren loopt ook de minderjarige het risico gearresteerd te worden.¹⁵⁴ Vanaf 18 jaar kan iemand zelfstandig een reisdocument aanvragen. Beneden deze leeftijd doen de ouders de aanvraag voor hun kind. Hiertoe moeten worden overgelegd: een door een notaris gelegaliseerde toestemming van de ouders, een gelegaliseerde schriftelijke verklaring of uitnodiging van de uitnodigende partij (*prise en charge*) en een schriftelijke opgave van de naam van degene die het kind bij de reis begeleidt. Vanaf 16 jaar is het niet meer mogelijk bijgeschreven te worden in het paspoort van de ouders en moet een eigen paspoort worden aangevraagd.

Kinderarbeid

Volgens de arbeidswet is kinderarbeid in Burundi onder de 18 jaar niet toegestaan. Toch verrichten kinderen beneden die leeftijd - vooral op het platteland - zware lichamelijke arbeid. Zowel door traditie als door

¹⁵³

www.mask.org.za/SECTIONS/AfricaPerCountry/ABC/burundi/burundi_index.html

¹⁵⁴

Zie ook § 3.3.4 ‘Bewegingsvrijheid’ (Mensenrechten).

economische noodzaak zijn kinderen de facto verplicht bij te dragen aan het levensonderhoud van het gezin.¹⁵⁵

Onderwijs

In Burundi bestaat geen leerplicht. Meer dan een kwart van de lagere scholen is door gevechtshandelingen vernietigd en veel leraren zijn omgekomen of gevlucht. De lerarenopleidingen zijn verstoord, waardoor het moeilijk is gekwalificeerde leraren te vinden. De overheid heeft de primaire verantwoordelijkheid om te zorgen voor basisonderwijs, maar ook andere organisaties spelen hierin een rol, inclusief religieuze.

In september 2005 heeft de regering het schoolgeld voor het lager onderwijs (BIF 4.500 / US\$ 4,25 / € 3,33) afgeschaft, waardoor dit type onderwijs toegankelijker werd. Inmiddels is het aantal leerlingen voor het schooljaar 2005/2006 toegenomen van circa 750.000 naar 1.250.000 en zal naar verwachting voor het schooljaar 2006/2007 verder stijgen naar 1.660.000.¹⁵⁶

Kindsoldaten

Volgens de wet is de minimumleeftijd voor rekrutering in het Burundese leger 16 jaar. Wetgeving is in voorbereiding om de minimum leeftijd officieel op te trekken tot 18 jaar.¹⁵⁷

Gedurende het hele conflict in Burundi zijn kinderen - ook jonger dan 16 jaar - door alle strijdende partijen ingezet voor allerlei werkzaamheden, inclusief gevechten. Volgens UNICEF zouden sinds 1993 enkele duizenden kindsoldaten zijn gerekruteerd door alle partijen in het conflict, maar exacte aantallen zijn niet bekend.

¹⁵⁵ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006). Zie ook § 4.2 'Opvang van minderjarigen' (Migratie).

¹⁵⁶ UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 9 (14 september 2005), Reuters, *Burundi children flock to school after fees waived* (19 september 2005), AP, *Tens of thousands in Burundi take up offer of free education* (20 september 2005), UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 7 (21 november 2005), UNHCR, *Return and Reintegration of Burundian Refugees* (22 november 2005), UNHCR, *In Burundi, repatriated schoolchildren easily adjust to their new school* (31 januari 2006), US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 69 (25 oktober 2006). Ter vergelijking: de koopkracht van het merendeel van de Burundese bevolking (68%) is ongeveer US\$ 1 per dag. Zie ook § 2.7 'Sociaal-economische situatie'.

¹⁵⁷ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

Volgens de regering vond er gedurende de afgelopen jaren bij het leger geen opzettelijke rekrutering van minderjarigen plaats, maar logen jongeren over hun leeftijd om in het leger te kunnen worden opgenomen. Vaak betrof het weeskinderen die geen enkel middel van bestaan hadden. Duidelijk is dat het leger geen beleid had om rekrutering van jongeren tegen te gaan. Gedwongen rekrutering vond met name plaats door rebellengroeperingen.¹⁵⁸

Alle voormalig strijdende partijen in Burundi hadden of hebben nog steeds kindsoldaten in hun gelederen; naar schatting van UNICEF ongeveer 6.000 à 7.000 (exacte aantallen zijn niet bekend). In juni 2003 zette UNICEF in samenwerking met de Burundese overheid een project in werking voor de demobilisatie van minimaal 3.000 kindsoldaten. Evenals het reguliere demobilisatieprogramma wordt dit project gefinancierd uit het *Multi-country Demobilization and Reintegration Program (MDRP)* van de Wereldbank. Inmiddels is dit minimum aantal gehaald en zijn zo'n 3.000 minderjarigen gedemobiliseerd, geïntegreerd en veelal verenigd met hun families.¹⁵⁹

3.4.4 **Dienstplichtigen**

Burundi kent een beroepsleger en geen dienstplicht.

Desertie

Op desertie staat in Burundi, afhankelijk van de omstandigheden, een straf variërend van een gevangenisstraf van twee maanden en/of een boete van BIF 4.000 (US\$ 3,78 / € 2,96) tot levenslang of zelfs de doodstraf. De lagere straffen kunnen worden opgelegd in bijvoorbeeld het geval van afwezigheid zonder toestemming van langer dan acht dagen in het land in vreedstijd. De hogere straffen kunnen worden opgelegd in geval van bijvoorbeeld desertie in groepsverband met medeneming van wapens of bij overlopen naar de vijand.¹⁶⁰ Voor zover bekend, is sinds 2000 de doodstraf voor desertie niet uitgevoerd.¹⁶¹

¹⁵⁸ UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 13 (14 september 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁵⁹ HRW, *A Long Way from Home: FNL Child Soldiers in Burundi*, p. 3 (16 juni 2006), UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 34 (25 oktober 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 38 (27 oktober 2006). Zie ook § 2.5.2 'Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie' (Veiligheidssituatie).

¹⁶⁰ République du Burundi, *Décret-loi No 1/8 du 17 mars 1980 portant Code Pénal Militaire*.

¹⁶¹ Zie ook § 3.3.10 'Doodstraf' (Mensenrechten).

(Voormalige) rebellen

Hoewel het demobilisatieproces van voormalige rebellen nagenoeg is afgerond, blijkt met name de FNL, de nog enige actieve rebellingroepering, nog geregeld nieuwe leden te rekruteren.¹⁶² Details hierover als ook over de situatie van familieleden van (voormalige) rebellen zijn niet bekend.

3.4.5 Etnische groepen

Een belangrijk nationaal probleem is nog steeds het etnische conflict tussen de Hutu-meerderheid (85%) en de Tutsi-minderheid (14%).¹⁶³ Dit conflict komt voort uit meer dan vier decennia van geweld en discriminatie, die de angst aan beide zijden voeden. De wijken van Bujumbura zijn veelal verdeeld langs etnische lijnen. Exclusief Tutsi zijn Ngaragara, Cibitoke, Musaga en Nyakabiga. Exclusief Hutu zijn Kinama en Kamenge. Gemengd met een Tutsi-meerderheid zijn Mutanga Nord, Rohero, Bwiza, Kiriri, Kabinda Kinindo en Kanyosha. Gemengd met Hutu-meerderheid is Buyenzi. Ook de rest van het land is etnisch gesegregeerd, waarbij de Tutsi voornamelijk in de stedelijke agglomeraties te vinden zijn.¹⁶⁴

Hutu en Tutsi

In het Arusha-akkoord en daaropvolgende overeenkomsten zijn afspraken gemaakt over machtsdeling tussen Hutu en Tutsi.¹⁶⁵ Hutu zullen onder de huidige regering zeker meer kansen krijgen dan het geval was onder de door Tutsi gedomineerde overheid. Overheidsdiscriminatie jegens Hutu raakte ieder aspect van de samenleving, maar was het meest uitgesproken in het hoger onderwijs en bepaalde overheidsdiensten, zoals het leger en de rechterlijke macht. Ondanks het feit dat de participatie van Hutu in regering, leger en politie sinds de vredesakkoorden en de voor Hutu gunstig verlopen verkiezingen in 2005 is toegenomen, heeft deze etnische groepering vanwege de jarenlange discriminatie nog een flinke inhaalslag te maken.¹⁶⁶

¹⁶² US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi*, § 25 t/m § 28 en § 39 (27 oktober 2006). Zie ook § 2.5.2 'Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie' (Veiligheidssituatie) en § 3.4.3 'Minderjarigen / Kindsoldaten' (Mensenrechten).

¹⁶³ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

¹⁶⁴ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁶⁵ Zie ook § 2.2 'Staatsinrichting' en § 2.3.4 'Verkiezingsproces' (Geschiedenis).

¹⁶⁶ UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 39 (21 november 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006). Zie ook § 3.3.5 'Rechtsgang' (Mensenrechten).

Twa

De kleinste etnische minderheidsgroepering in Burundi zijn de Twa (Pygmeeën / Batwa). Zij maken ongeveer 1 % van de bevolking uit. Van gerichte vervolging van de Twa is geen sprake. Wel worden zij op allerlei terreinen achtergesteld en gediscrimineerd. Vaak worden zij op economisch, sociaal en politiek terrein gemarginaliseerd. Een organisatie die opkomt voor de belangen van de Twa is de *'Unissons-nous pour la promotion des Batwa'*.¹⁶⁷

Etnisch gemengde huwelijken

Tot 1993 kwamen etnisch gemengde huwelijken redelijk vaak voor, maar daarna nam het aantal snel af en vonden ook veel echtscheidingen plaats, omdat één van beide partijen zich niet meer kon handhaven in een etnisch 'verkeerde' wijk. Afhankelijk van de houding binnen een commune, wordt er over het algemeen nog zelden gemengd gehuwd. De sociale druk is zeer groot.

Traditioneel bepaalt de etnische achtergrond van de vader de etnische achtergrond van een kind. De omgeving echter kan een kind van gemengde afkomst zien als behorend tot de etnische groep van de moeder, bijvoorbeeld op grond van fysieke kenmerken. Aangezien formeel geen etnisch onderscheid meer wordt gemaakt, bestaat geen officiële indeling meer.¹⁶⁸

3.4.6 (Vermeende) tegenstanders van de regering

In de verslagperiode vonden, voor zover bekend, geen ontvoeringen van of moorden op politieke opposanten plaats. Wel werden gedurende de verslagperiode diverse prominente politici gearresteerd op beschuldiging van een vermeende coupoging.¹⁶⁹

¹⁶⁷ US Department of State, *Burundi: Country Report on Human Rights Practices* (8 maart 2006) en CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006).

¹⁶⁸ AP, *US welcomes inauguration of Burundian president as 'model for ethnic reconciliation'* (26 augustus 2005). Zie ook § 3.3.4 'Bewegingsvrijheid / Identificatie' (Mensenrechten).

¹⁶⁹ Zie ook § 2.4.2 'Vermeende coupoging' (Politieke ontwikkelingen), § 3.3.1 'Vrijheid van meningsuiting' en § 3.3.9 'Moorden en buitenrechtelijke executies' (Mensenrechten)..

4 Migratie

In het kader van het vrijwillige VN-terugkeerprogramma zijn volgens opgave van UNHCR tussen 2002 en 2005 ongeveer 300.000 Burundese vluchtelingen uit de omliggende landen teruggekeerd naar Burundi, van wie de meesten uit Tanzania.¹⁷⁰ Om terugkeer van Burundese vluchtelingen langs goede banen te leiden bestaan tripartiete overeenkomsten tussen Burundi en UNHCR en een aantal omliggende landen. Volgens UNHCR hebben deze overeenkomsten het proces van terugkeer sterk bevorderd. UNHCR verwacht in 2006 een terugkeer van circa 50.000 personen.¹⁷¹

4.1 Migratiestromen

Nog geregeld trekken groepen binnenlandse ontheemden terug naar hun oorspronkelijk leefgebied in Burundi. Reden is niet alleen een toegenomen vertrouwen in een verbeterde veiligheidssituatie, maar ook de angst dat terugkerende Burundese vluchtelingen uit de omliggende landen al het land in gebruik zullen nemen. Dit veroorzaakt veelal spanningen tussen de naar hun plaats van herkomst terugkerende ontheemden, terugkerende Burundese vluchtelingen uit met name Tanzania en al aanwezige burgers.¹⁷²

Ook een spanningsveld is het feit dat terugkerende vluchtelingen van de hulporganisaties een terugkeerpakket ontvangen (o.a. wat gereedschap, levensmiddelen, zaaigoed en materialen voor het bouwen of opknappen van een huis), iets wat de achtergebleven ontheemden niet hebben. UNHCR en andere organisaties doen dan ook hun uiterste best de achtergebleven bevolking en terugkerende ontheemden eveneens te ondersteunen door investeringen in bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg.¹⁷³ Dit gebeurt

¹⁷⁰ IRIN, *Burundi: UN agency builds homes for returnees* (26 april 2006) en UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 45 (21 juni 2006). Zie ook § 2.6.3 'Tanzania' (Regionale context).

¹⁷¹ UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 32 en § 33 (21 juni 2006).

¹⁷² IRIN, *Burundi: Home is still home, even without land* (16 augustus 2006) en UNHCR, *Burundian refugees face challenges of identity, land ownership on return* (28 augustus 2006).

¹⁷³ IRIN, *Burundi: Homes, schools for returnees inaugurated* (21 februari 2006).

vooral in de grensprovincies. Deze pogingen zijn echter gering in omvang vanwege geldgebrek.¹⁷⁴

4.2 Opvang van minderjarigen

Volgens het Burgerlijk Wetboek eindigt de minderjarigheid bij het bereiken van de 21-jarige leeftijd. Men bereikt dan de burgerlijke meerderjarigheid (*majorité civile*), dat wil zeggen dat men onder meer contracten mag afsluiten. Vanaf de leeftijd van 18 jaar is men politiek meerderjarig (*majorité politique*) en stemgerechtigd.¹⁷⁵

4.2.1 Alleenstaande minderjarigen

Opvang van alleenstaande minderjarigen geschiedt nauwelijks van overheidswege, maar in de meeste gevallen door de familie (*extended family*). Deze taak valt in eerste instantie toe aan de oudere broers van het kind, als die er niet zijn de broers van de vader en vervolgens andere familieleden van vaders kant. Het is minder gebruikelijk dat opvang door de familie aan moeders kant geschiedt. Opvang door burens of de dorpsgemeenschap komt zelden voor.

Voogdij

Over voogdij wordt beslist door het *Tribunal de Résidence*. In beginsel kan iedereen in aanmerking komen om als voogd op te treden, maar meestal wordt er voor familieleden gekozen, vooral van vaders kant.¹⁷⁶

Wezen

In Burundi zijn naar schatting 350.000 wezen, waarvan 230.000 als gevolg van AIDS. Minder dan 10.000 bevinden zich in opvangtehuizen. Er zijn ongeveer 36 tehuizen voor minderjarigen. Slechts twee hiervan vallen onder de verantwoordelijkheid van de Burundese overheid: één weeshuis, met een capaciteit voor 80 kinderen en één centrum voor de opvang van straatkinderen. De overige weeshuizen en opvangcentra worden gerund door particuliere organisaties.¹⁷⁷ Het is niet bekend hoe de

¹⁷⁴ UNHCR, *In Burundi, repatriated schoolchildren easily adjust to their new school* (31 januari 2006) en UNHCR, *Burundi Bulletin Réfugiés*, n° 7, *Plus de 68.000 réfugiés burundais ont pris le chemin du retour en 2005* (februari/maart 2006).

¹⁷⁵ Zie ook § 3.3.4 'Bewegingsvrijheid' en § 3.4.3 'Minderjarigen' (Mensenrechten).

¹⁷⁶ Zie ook § 2.2.3 'Rechterlijke macht' (Staatsinrichting) en § 3.3.5 'Rechtsgang' (Mensenrechten).

¹⁷⁷ US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

levensomstandigheden in de tehuizen zich verhouden tot die van de rest van de Burundese bevolking.

Straatkinderen

In Burundi bevinden zich ongeveer 5.000 straatkinderen, van wie het grootste deel (circa 3.000) in met name de agglomeraties Bujumbura, Gatumba, Gitega, Kayanza, Muyinga, Ngozi en Rumonge. Vaak rest hen niets anders dan bedelen of stelen om in leven te blijven.¹⁷⁸ Het betreft veelal wezen, maar ook kinderen van wie de ouders niet in staat zijn om voor hen te zorgen. Een precieze inschatting van het werkelijke aantal is bij gebrek aan informatie niet te geven.

4.3 Activiteiten van internationale organisaties

Ongeveer 60 internationale ngo's zijn in Burundi werkzaam onder de strakke regie van de centrale overheid. Ook zijn de meeste VN-organisaties vertegenwoordigd, waaronder UNAIDS, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNICEF, UNIFEM, WFP, WHO en UNHCR.¹⁷⁹ Gedurende het jarenlange conflict en de politieke transitiefase was UNHCR één van de weinige VN-organisaties die ook in het binnenland van Burundi vertegenwoordigd was. UNDP, UNICEF en WHO zaten niet in het veld. Inmiddels heeft UNDP in een vijftal provincies een kantoor geopend.

Vooralsnog is UNHCR de voornaamste facilitator in de opvang van (terugkerende) vluchtelingen. Gedurende de verslagperiode achtte UNHCR de veiligheidssituatie in Burundi zodanig verbeterd dat zij is overgegaan van facilitering naar bevordering van vrijwillige terugkeer.¹⁸⁰ Met donorsteun faciliteert UNHCR bij de opzet van gezondheidscentra en de bouw van nieuwe scholen.¹⁸¹ Ten aanzien van het officiële UNHCR-standpunt inzake terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers is er geen recente informatie voorhanden.

¹⁷⁸ AFP, *A Bujumbura, des milliers d'enfants des rues 'cherchent la vie'* (31 augustus 2005) en US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006).

¹⁷⁹ CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006). Zie ook voor activiteiten van UNHCR § 4.1 'Migratiestromen'.

¹⁸⁰ UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 43 (25 oktober 2006).

¹⁸¹ UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi*, § 69 t/m § 72 (25 oktober 2006).

4.4 **Beleid andere Europese landen**

Een aantal EU-landen (België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk) hebben laten weten geen bijzonder toelatings- en terugkeerbeleid voor asielzoekers te hanteren. Gedurende de verslagperiode achtten deze landen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Burundi veilig genoeg. In voorkomende gevallen vond uitzetting plaats.¹⁸²

4.4.1 **België**

Het *Commissariaat voor Vluchtelingen en Staatlozen* hanteert geen bijzonder toelatings- en terugkeerbeleid voor asielzoekers uit Burundi. Men beoordeelt elke aanvraag per geval. Het commissariaat acht de situatie in Burundi veilig genoeg voor terugkeer. In voorkomende gevallen vindt uitzetting plaats.¹⁸³

4.4.2 **Denemarken**

De *Danish Immigration Service* hanteert geen bijzonder beleid ten aanzien van Burundese asielzoekers. Er wordt afzonderlijk bekeken of asielzoekers in aanmerking komen voor bescherming. Men acht de situatie veilig genoeg voor terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Burundi. In voorkomende gevallen vindt uitzetting plaats.¹⁸⁴

4.4.3 **Verenigd Koninkrijk**

De *Immigration and Nationality Directorate (IND)* beoordeelt alle asielverzoeken op individuele basis en hanteert geen bijzonder toelatingsbeleid met betrekking tot Burundese asielzoekers. Terugkeer wordt door de Britse IND veilig geacht en vindt ook plaats.¹⁸⁵

¹⁸² De migratiediensten van België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk hebben deze informatie verstrekt, in de wetenschap dat deze informatie openbaar zal worden gemaakt.

¹⁸³ Bron: *Commissariat général aux réfugiés et apatrides / Algemeen Commissariaat voor Vluchtelingen en Staatlozen* (België), d.d. 17 juli 2006.

¹⁸⁴ Bron: *Danish Immigration Service* (Denemarken), d.d. 21 juli 2006.

¹⁸⁵ Bron: *Immigration and Nationality Directorate* (Verenigd Koninkrijk), d.d. 12 juli 2006.

5 Samenvatting

Op 26 augustus 2005 kwam met de inauguratie van Pierre Nkurunziza als nieuwe president van Burundi een einde aan de overgangperiode en ging het land een nieuwe fase van zijn geschiedenis in. Nkurunziza stelde zich een beleid van eenheid en verzoening en bevordering van terugkeer van duizenden Burundese vluchtelingen uit de omliggende landen ten doel. Voorts was hij bereid om de in 2005 gestarte oriënterende besprekingen tussen de overgangsregering en de enige nog actieve rebellengroepering *Forces Nationales pour la Libération (FNL)* een nieuwe impuls te geven, hetgeen op 7 september 2006 leidde tot een staakt-het-vuren overeenkomst tussen beide partijen (tot een algemeen politiek akkoord is het nog niet gekomen). Tegenover deze positieve ontwikkelingen stonden de arrestaties in augustus 2006 van enkele prominente politici, onder wie oud-president Domitien Ndayizeye, op beschuldiging van het beramen van een staatsgreep.

Gedurende de verslagperiode vonden er in Burundi, mede door de aanwezigheid van de VN-vredesmacht ONUB (*l'Opération des Nations Unies au Burundi*), geen oorlogshandelingen plaats. Met uitzondering van de westelijke provincies Bubanza, Bujumbura Mairie, Bujumbura Rurale, Bubanza, Cibitoke en Kayanza, waar de FNL nog een bedreiging vormt, is in de rest van het land de veiligheidssituatie relatief rustig. In vrijwel geheel Burundi is er wel sprake van een hoge criminaliteit, mede als gevolg van soms extreme armoede in combinatie met nog veel in omloop zijnde wapens onder de burgerbevolking. Om aan ongecontroleerd wapenbezit een halt toe te roepen heeft de Burundese regering eind april 2006 een *commission technique de désarmement des civils* ingesteld; burgers moeten legaal in bezit zijnde wapens laten registreren of hun wapens inleveren. Veel misdrijven blijven echter vanwege de zwakte van de politiemacht en het justitiële systeem nog onbestraft.

Ondanks een verbeterde veiligheidssituatie in grote delen van Burundi vonden in de verslagperiode mensenrechtenschendingen plaats, waaronder moord, verkrachting en mishandeling, door zowel leger, politie, inlichtingendienst als rebellengroeperingen. Veelal is de burgerbevolking hiervan het slachtoffer. Het overheidsapparaat noch de justitiële sector is in staat om aangifte van de meeste misdrijven te behandelen en te vervolgen als gevolg van jarenlange ondercapaciteit. De regering heeft wel aangekondigd prioriteit te geven aan hervorming van de wetgeving met betrekking tot het respecteren van mensenrechten.

In het kader van het vrijwillige VN-terugkeerprogramma zijn volgens opgave van UNHCR tussen 2002 en 2005 ongeveer 300.000 Burundese vluchtelingen uit de omliggende landen teruggekeerd naar Burundi, van wie de meesten uit Tanzania. Om terugkeer van Burundese vluchtelingen langs goede banen te leiden bestaan tripartiete overeenkomsten tussen Burundi en UNHCR en een aantal omliggende landen. Volgens UNHCR hebben deze overeenkomsten het proces van terugkeer sterk bevorderd. UNHCR verwacht in 2006 een terugkeer van circa 50.000 personen.

Een aantal EU-landen (België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk) hebben laten weten geen bijzonder toelatings- en terugkeerbeleid voor asielzoekers te hanteren. Gedurende de verslagperiode achtten deze landen terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Burundi veilig genoeg. In voorkomende gevallen vond uitzetting plaats.

6 Bijlagen

6.1 Overzicht politieke partijen en (voormalige) rebellengroeperingen

- **De voornaamste pro Hutu-partijen:**
 - CNDD *Conseil National pour la Défense de la Démocratie*
 - Frodebu *Front pour la Démocratie au Burundi*
 - Palipehutu *Parti pour la Libération des Peuples Hutu*
 - Frolina *Front pour la Libération Nationale*
 - PP *Parti du Peuple*
 - PL *Parti Libéral*
 - RPB *Rassemblement pour le Peuple du Burundi*

- **Enige nog actieve Hutu-rebellengroep:**
 - FNL *Forces Nationales pour la Libération*¹⁸⁶

- **De voornaamste pro Tutsi-partijen:**
 - Uprona *Union pour le Progrès National*
 - Parena *Parti pour le Redressement National*
 - Abasa *Alliance Burundo-Africaine pour le Salut*
 - Anadde *Alliance Nationale pour le Droit et le Développement Economique*
 - AV-Intwari *Alliance des Valiants-Intwari*
 - MSP-Inkinzo *Mouvement Socialiste et Panafricainiste-Inkinzo*
 - PIT *Parti Indépendant des Travailleurs*
 - PRP *Parti pour la Réconciliation du Peuple*
 - PSD *Parti pour la Socio-Démocratie*
 - Raddes *Rassemblement pour la Démocratie, le Développement Economique et Social*
 - MRC *Mouvement de Réhabilitation du Citoyen*

¹⁸⁶

De FNL splitste zich in 1999 af van Palipehutu en noemt zich sindsdien 'Palipehutu-FNL' of kortweg 'FNL'.

6.1.1 **Korte beschrijving van de pro Hutu-partijen**¹⁸⁷

CNDD

De *Conseil National pour la Défense de la Démocratie (CNDD)* en zijn gewapende vleugel, de *Forces pour la Défense de la Démocratie (FDD)*, zijn ontstaan uit het *Front pour la Démocratie au Burundi (Frodebu)*, nadat in 1995 Léonard Nyangoma, de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, de overeenkomst van Frodebu tot machtsdeling met de *Union pour le Progrès National (Uprona)* - overwegend Tutsi – afwees en uit Frodebu stapte. In 2003 ondertekende de CNDD/FDD, nu onder leiding van Pierre Nkurunziza, een overeenkomst inzake de machtsdeling met de overgangsregering. Tijdens de verkiezingen in 2005 won de CNDD/FDD overtuigend de verkiezingen. Pierre Nkurunziza werd president van Burundi voor een periode van vijf jaar.¹⁸⁸

Frodebu

Het *Front pour la Démocratie au Burundi (Frodebu)*, opgericht in 1986, won de verkiezingen in 1993 onder leiding van Melchior Ndadaye en regeerde tot 1996. Bij de verkiezingen in 2005 moest Frodebu een groot verlies incasseren. Frodebu maakt deel uit van de huidige regering.¹⁸⁹

Palipehutu

De *Parti pour la Libération des Peuples Hutu (Palipehutu)* werd in de zeventiger jaren van de vorige eeuw gevormd door Hutu-vluchtelingen om de Burundese strijdkrachten te verslaan, en intensiverde zijn strijd na de moord op premier Ndadaye in 1993. De gewapende vleugel van Palipehutu, de *Forces Nationales pour la Libération (FNL)*, splitste zich in 1999 van de partij af en noemt zich sindsdien Palipehutu-FNL of FNL.

Frolina

Het *Front pour la Libération Nationale (Frolina)* is een voormalige rebellengroep die is afgesplitst van de Palipehutu.

PP

De *Parti du Peuple (PP)* is een kleinere pro-Hutu partij, opgericht in 1992.

¹⁸⁷ Zie voor een meer gedetailleerd overzicht van politieke partijen en groeperingen het eerder verschenen algemeen ambtsbericht over de situatie in Burundi van 25 oktober 2005.

¹⁸⁸ EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006). Zie ook § 2.2 ‘Staatsinrichting’ en § 2.4 ‘Politieke ontwikkelingen’.

¹⁸⁹ EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006).

PL

De *Parti Libéral (PL)* is eveneens een kleinere pro-Hutu partij, opgericht in 1992.

RPB

De *Rassemblement pour le Peuple du Burundi (RPB)* is een kleinere pro-Hutu partij, opgericht in 1992.

6.1.2 Korte beschrijving van de pro Tutsi-partijen¹⁹⁰

Uprona

De *Union pour le Progrès National (Uprona)* is opgericht in 1961 en was van 1966 tot 1991 de enige politieke partij in Burundi. De partij is begonnen als nationale partij, maar heeft sinds jaren vooral de Tutsi-belangen behartigd. Uprona maakt deel uit van de huidige regering.¹⁹¹

Parena

De *Parti pour le Redressement National (Parena)* is een Tutsi-partij, opgericht in 1995, die zich in het algemeen radicaler opstelt dan Uprona. Parena maakt deel uit van de huidige regering.¹⁹²

Abasa

De *Alliance Burundo-Africaine pour le Salut (Abasa)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

Anadde

De *Alliance Nationale pour le Droit et le Développement Economique (Anadde)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

AV-Intwari

De *Alliance des Valiants (AV-Intwari)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

MSP-Inkinzo

De *Mouvement Socialiste et Panafricaniste-Inkinzo (MSP-Inkinzo)* ('het schild') is een kleine pro Tutsi-partij opgericht in 1993. MSP-Inkinzo maakt deel uit van de huidige regering.¹⁹³

¹⁹⁰ Zie voor een meer gedetailleerd overzicht van politieke partijen en groeperingen het eerder verschenen algemeen ambtsbericht over de situatie in Burundi van 25 oktober 2005.

¹⁹¹ EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006).

¹⁹² EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006).

¹⁹³ EIU, *Burundi: Country Report* (november 2006).

PIT

De *Parti Indépendant pour les Travailleurs (PIT)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

PRP

De *Parti pour la Réconciliation du Peuple (PRP)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1992.

PSD

De *Parti pour la Socio-Démocratie (PSD)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

Raddes

De *Rassemblement pour la Démocratie, le Développement Economique et Social (Raddes)* is een kleine pro Tutsi-partij, opgericht in 1993.

MRC

De *Mouvement de Réhabilitation du Citoyen (MRC)* is officieel toegelaten op 20 november 2002. De MRC maakt deel uit van de huidige regering.¹⁹⁴

6.2 Literatuurlijst

6.2.1 Naslagwerken en rapporten

- CIA, *The World Factbook (Burundi)* (14 november 2006)
- EIU, *Burundi: Country Profile* (september 2005 / september 2006)
- EIU, *Burundi: Country Report* (november 2005 / februari, augustus en november 2006)
- HRW, *Burundi: Missteps at a Crucial Moment* (4 november 2005)
- HRW, *World Report 2006 (Burundi)* (25 januari 2006)
- HRW, *Warning Signs: Continuing Abuses in Burundi* (27 februari 2006)
- HRW, *A Long Way from Home: FNL Child Soldiers in Burundi* (16 juni 2006)
- HRW, *Abuses with impunity at the National Intelligence Service in Burundi* (oktober 2006)
- Noordzuid cahier, *Een toekomst voor Burundi en voor Afrika* (jrg. 30, nr. 2, oktober 2005)
- UNGA, A/58/448, *Situation of human rights in Burundi* (20 oktober 2003)
- UNHCR, *Return and Reintegration of Burundian Refugees* (22 november 2005)
- UN News Service, *UN-report on mid-August massacre of refugees in Burundi unable to pin blame* (25 oktober 2004)
- UNSC, S/2004/210, *Report of the Secretary-General on Burundi* (16 maart 2004)
- UNSC, S/2004/682, *First report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (25 augustus 2004)
- UNSC, S/2004/902, *Second report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (15 november 2004)
- UNSC, S/2005/149, *Third report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (8 maart 2005)
- UNSC, S/2005/158, *Report of the assessment mission on the establishment of an international judicial commission of inquiry for Burundi* (11 maart 2005)
- UNSC, S/2005/328, *Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (19 mei 2005)
- UNSC, S/2005/506, *Eighteenth report of the Secretary-General on the United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo* (2 augustus 2005)
- UNSC, S/2005/586, *Special report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (14 september 2005)
- UNSC, S/2005/728, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (21 november 2005)

- UNSC, S/2006/46, *Report of the Secretary-General on the preparations for the International Conference on the Great Lakes Region* (25 januari 2006)
- UNSC, S/2006/163, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (21 maart 2006)
- UNSC, S/2006/429, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (21 juni 2006)
- UNSC, S/2006/429/Add.1, *Seventh report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (14 augustus 2006)
- UNSC, S/2006/770, *Report of the Secretary-General on women, peace and security* (27 september 2006)
- UNSC, S/2006/842, *Eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Burundi* (25 oktober 2006)
- UNSC, S/2006/851, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict in Burundi* (27 oktober 2006)
- US Department of State, *Burundi: Country Reports on Human Rights Practices* (8 maart 2006)
- US Department of State, *Burundi: International Religious Freedom Report* (15 september 2006)

6.2.2 Websites

- www.africa-union.org/officialdocuments
- www.alertnet.org
- www.allafrica.com
- www.amnesty.org
- www.broadleft.org
- www.cia.gov
- www.coinmill.com
- www.en.wikipedia.org
- www.ethnologue.com
- www.flw.com/languages/kirundi.htm
- www.hdr.undp.org/statistics
- www.hri.ca/uninfo/treaties
- www.irinnews.org
- www.mask.org.za
- www.ohchr.org
- www.un.int
- www.un.org
- www.unhchr.ch/treaties
- www.usip.org

6.3 Lijst van afkortingen

ABDP	Association Burundaise pour la Défense des Droits des Prisonniers
ADSD	Association pour la Défense des Sans Défense
AFJ	Association des Femmes Juristes
AI	Amnesty International
AIDS / SIDA	Acquired Immuno Deficiency Syndrome / Syndrome d'Immuno Défiscience Acquise
AMIB	African Mission in Burundi
APRODH	Association pour la Protection des Droits Humains et des Détenus
AU	Afrikaanse Unie
BINUB	Bureau Intégré des Nations Unies au Burundi (United Nations Integrated Office in Burundi)
CENI	Commission Nationale Electorale Indépendante
CHR	Commission on Human Rights (VN-Mensenrechtencommissie), thans: Human Rights Council, HRC (VN-Mensenrechtenraad)
CNCA	Comité National de Coordination d'Aide
CNDD	Conseil National pour la Défense de la Démocratie
CPJ	Comité de Protection des Journalistes
DDR	Disarmament, Demobilisation and Reintegration
DRC	Democratische Republiek Congo (République Démocratique du Congo, RDC)
ECOSOC	Economic Community and Social Council
FAB	Forces Armées du Burundi
FAR	Forces Armées Rwandaises
FDD	Forces pour la Défense de la Démocratie
FDLR	Forces Démocratiques pour la Libération du Rwanda
FDN	Force de Défense Nationale
FNL	Forces Nationales pour la Libération
FPN	Force de Police Nationale
Frodebu	Front pour la Démocratie au Burundi
FVS	Famille pour Vaincre le SIDA (Families against AIDS)
HDI	Human Development Index
HRC	Human Rights Council (VN-Mensenrechtenraad)
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court (Internationaal Strafhof)
ICGLR	International Conference on the Great Lakes Region
ICRC	International Committee of the Red Cross
IMF	Internationaal Monetair Fonds
JVMM	Joint Verification and Monitoring Mechanism

LIBEJEUN	Ligue Burundaise pour l'Enfance et la Jeunesse
MDRP	Multi-country Demobilization and Reintegration Program
MONUC	Mission del'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo
MSF	Médecins Sans Frontières
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
OMS	Organisation Mondiale de la Santé
ONUB	Opération des Nations Unies au Burundi
PAFE	Police de l'Air, des Frontières et de l'Etranger
RI	Regional Initiative for Peace in Burundi
SAPSD	South African Protection Support Detachment
SGVN	Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties
SIDA / AIDS	Syndrome d'Immuno Défiscience Acquise / Acquired Immuno Deficiency Syndrome
SSR	Security Sector Reform
SV-SGVN	Speciaal Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties
UNAIDS	VN-Aidsprogramma
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNFPA	United Nations Population Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UNSC	United Nations Security Council
Uprona	Union pour le Progrès National
VN	Verenigde Naties
VR	Veiligheidsraad
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organisation

6.4 Kaart van Burundi

